

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

POPÜLER KÜLTÜRÜN ETKİSİ ALTINDA TÜRKİYE'DE SİNEMANIN DURUMU
VE İZLEYİCİ ALIŞKANLIKLARI

HAZIRLAYAN
ÖZGÜR BACAKSIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ DENİZ TANSEL İLİC

ANKARA – 2023

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 11 / 12 / 2023

Öğrencinin Adı, Soyadı: Özgür Bacaksız
Öğrencinin Numarası:22010305
Anabilim Dalı: Radyo, Televizyon ve Sinema
Programı: Radyo, Televizyon ve Sinema Tezli Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Deniz TANSEL İLİC
Tez Başlığı: POPÜLER KÜLTÜRÜN ETKİSİ ALTINDA TÜRKİYE'DE SİNEMANIN
DURUMU VE İZLEYİCİ ALIŞKANLIKLARI

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 52 sayfalık kısmına ilişkin, 11 / 12 / 2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %0'dır. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 11 / 12 / 2023

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:
Dr. Öğr. Üyesi Deniz TANSEL İLİC

Tüm sinema emekçilerine...

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleőtirilmesinde, süreç boyunca değerli bilgilerini paylaőan, saygıdeğer danıőman hocam; Dr. Öğr. Üyesi Deniz TANSEL İLİC'e, çalıőmam boyunca yardımlarını esirgemeyen tez jürisi üyeleri; Prof. Dr. Pelin ÖZTÜRK GÖÇMEN ve Doç. Dr. Çaędaő Emrah ÇAĞLIYAN hocalarıma, Başkent Üniversitesi'nin çok değerli hocalarına, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme, sevgili arkadaşlarım Ayőe Nilay Bozdaę'a ve Caner Kenar'a teőekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Özgür Bacaksız, Popüler Kültürün Etkisi Altında Türkiye’de Sinemanın Durumu ve İzleyici Alışkanlıkları, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon ve Sinema Tezli Yüksek Lisans Programı, 2023

Bu tez kapsamında, gün geçtikçe kitleleri etkisi altına alan popüler kültürün Türkiye’deki sinema endüstrisiyle olan ilişkisi ve sektördeki olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilmektedir. Popüler kültür kullanımı dünyayı küresel bir köy haline getirirken sanat, medya, edebiyat, müzik ve sinema alanlarını da doğrudan etkilemektedir. Dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkan popüler bir akım sosyal medya kullanımı sayesinde bütün dünyayı etkileyebilmektedir. Bundan Türkiye’nin küçük bir kasabasında yaşayan bir insan kolayca etkilenebilirken diğer taraftan o insanın hiç adını dahi duymadığı bir ülkenin vatandaşı da benzer ölçülerde etkilenebilmektedir. Dolayısıyla üretim anlamında bir tek tipleşmeyle karşı karşıya kalınmaktadır. Üreten kişinin unvanının sanatçı olmaktan çıkıp ünlü olma yoluna girmesiyle de üretimin ve ürünün nitelik olarak içinin boşaldığı ve daha sık ve birbirine benzeyen üretimler yapıldığı gerçeğiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Fakat bir diğer taraftan bu durum üretimin çoğalmasını ve dolayısıyla sektörlerin özellikle teknik ve ekonomik anlamda gelişip kendi içerisinde bir yarış halini almalarını ve popüler üretim yapmayan sektör üyelerinin de bu sayede gelişebilecekleri ortamın oluşmasını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Popüler kültür, Frankfurt Okulu

ABSTRACT

Özgür Bacaksız, The Status of Cinema in Turkey and Audience Habits Under the Influence of Popular Culture, Başkent University Institute of Social Sciences, Radio, Television and Cinema, Master's Program with Thesis, 2023

Within the scope of this thesis, the relationship of popular culture, which is increasingly influencing the masses, with the Turkish cinema industry and its positive and negative effects on the industry are evaluated. While the use of popular culture makes the world a global village, it also directly affects the fields of art, media, literature, music and cinema. A popular trend emerging anywhere in the world can affect the whole world through the use of social media. While a person living in a small town in Turkey can easily be affected by this, on the other hand, a citizen of a country that person has never even heard of can be affected to a similar extent. Therefore, we are faced with a uniformization in terms of production. When the title of the person who produces ceases to be an artist and becomes a celebrity, we are faced with the fact that the producer and the product are emptied in terms of quality and more shallow and similar productions are made. On the other hand, on the other hand, this situation leads to the proliferation of production and thus to the development of the sectors, especially in technical and economic terms, and to the creation of an environment in which the members of the sector who do not make popular production can also develop in this way.

Key Words: Cinema, Popular culture, Frankfurt School

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Araştırmanın Amacı	3
1.2.Araştırmanın Önemi.....	3
1.3.Araştırmanın Yöntemi.....	4
2.BİREY OLMA DÜŞÜNCESİ VE TOPLUM HALİNDE YAŞAMAK	5
3.POPÜLER KÜLTÜRE GENEL BİR BAKIŞ	7
3.1.Sosyal Medya Kullanımının Yaygınlaşması ve Popüler Kültürle Olan İlişkisi.....	8
3.2.Popüler Kültürün Etkisi Altında Edebiyat Ürünleri	9
3.3.Popüler Kültür Bağlamında Sinemaya Bir Bakış	10
3.4.Popüler Kültürün Yarattığı Toplumsal Kahramanlar	11
3.5.Popüler Kültür ve Ekonomi İlişkisi.....	12
4.EKONOMİ POLİTİK AÇIDAN SİNEMA	16
5.FİLM ANALİZLERİ	21
5.1.Tüm Zamanların Gişe Rekoru: Recep İvedik 5.....	21
5.2.Aynı Gemide Farklı Dünyaların Hikayesi: Sarmaşık.....	21
6.KATILIMCILARLA GÖRÜŞME.....	23
7.SONUÇ	51
KAYNAKLAR	55

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1 Sinema Genel Müdürlüğü'nün 2005-2013 Film Destekleri.....	15

1. GİRİŞ

Dünya üzerindeki her değişim ve gelişim gibi sinema da zamana, şartlara, coğrafyaya ve içerisinde bulunduğu toplumun özelliklerine göre değişmekte ve gelişmektedir. Dünya üzerindeki sosyal, siyasal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler sinemayı doğrudan etkilemekte ve yeni oluşan ortamda bir arz-talep doğrultusunda insanların izleme alışkanlıkları da farklılaşmaktadır. Türkiye özelinde bakacak olursak son yıllarda teknolojik araç-gereç kullanımı, internet kullanımının yaygınlaşması, teknolojiye ulaşımın hemen hemen herkes için daha ulaşılabilir bir hal alması, ücretli film izleme platformlarının kullanıma sunulması ve son ekonomik durumlar göz önünde bulundurulduğunda insanların çeşitli izleme alışkanlıklarına sahip olduklarını söylemek mümkündür. Özellikle pandemiyle beraber toplumda birçok anlamda değişiklikler olduğu gibi sinema algısı da değişerek farklı bir hal almıştır. Özellikle konfor, zaman ve ekonomik kaygıların ön plana çıkmasıyla birlikte son zamanlarda sinema salonlarının izleyici kaybettiğini ve insanların evlerinde sinema ortamı yaratıp, bu eylemi evlerinde gerçekleştirmeye yöneldikleri söylenebilir. Bu anlamda son yıllarda Netflix, BluTV, Exxen, Disney Plus, MUBI gibi ücretli film izleme platformlarının ortaya çıkması, izleyiciye yeni bir bakış açısı ve yeni izleme alışkanlıkları kazandırmıştır. Özellikle içerisinde geniş birer film yelpazesi bulundurmaları, istenilen yer ve zamanda izlenmeye uygun olmaları, sinema salonlarından daha ekonomik olmaları bu platformların tercih edilmelerindeki temel nedenlerdendir. Bu da beraberinde sinemanın toplu halde yapılan bir eylem olmaktan çıkıp daha bireysel bir eyleme dönüşmesini de beraberinde getirmektedir. Daha bireysel bir eylem haline dönüşen sinema, bireyselliğin getirilerinden biri olan seçme şansından da oldukça etkilenmektedir. Bahsi geçen bu platformları incelediğimizde, izleyicilerin daha çok tercih ettikleri türde yapımların, uygulamaların kendi içerisinde işleyen algoritmalarla izleyicinin karşısına çıkması da izleyiciyi platformun içerisinde tutma anlamında başarılı olmaktadır. Ortalama maliyetlere bakıldığında bir sinema bileti ve bir film izleme platformunun aylık ücretlerinin hemen hemen aynı fiyata gelmesi, ücretli film izleme platformlarının insanlar tarafından neden daha fazla tercih edildiğini de göstermektedir. Bunun yanında hem sinema salonlarında gösterilen hem de ücretli platformlarda izleyiciye sunulan filmlerin yapımcılarının da reklam, satış ve pazarlama anlamında yeni bir çizgide ilerlemeleri günümüz sinema sektörünün hangi yöne gittiğini göstermektedir. Salonlarda seyircinin azalması ve insanların ücretli platformlara yönelmesiyle reklam stratejileri ve reklam mecralarının değişmesini de tetiklemektedir Bu

anlamda sosyal medya platformlarından başta Instagram olmak üzere sosyal medyanın yönlendirici gücü baskın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Herhangi bir reklam panosundaki film afişi insanlar tarafından görülmezken, her an insanların ellerinin altında bulunan ve günlük hayatı birçok anlamda kolaylaştıran akıllı cep telefonlarındaki uygulamalar vasıtasıyla, çekilen bir filmin reklamı oldukça kolay, daha merak uyandırıcı ve daha etkili şekilde yapılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda da belirli bir miktar maddi kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır. Reklamın büyük çoğunluğunun sosyal medya aracılığıyla yapıldığı gerçeği düşünüldüğünde, insanların da reklamı verilen yapımlara yönelmesi sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha düşük bütçeli ve sanat amaçlı yapılan filmler çok daha geri planda kalırken, ticari amaç taşıyan gişe filmlerinin varlığı da neredeyse tüm sosyal medya kullanıcıları tarafından bir şekilde bilinmektedir. Son yıllarda sayıları gittikçe artan sosyal medya fenomenlerinin yönlendirmeleri de bu anlamda etkili olmaktadır. Bir diğer konu ise toplumun kendi içerisinde kendine bazı kahramanlar yaratıp bu kahramanların yaşam tarzları üzerinden birey özelinde yönelimler oluşturmasıdır. Örneğin, Instagram uygulamasında son dönemlerde ilgi çekici yaşam tarzlarıyla ve kendisiyle özdeşleşmiş bazı söz, hareket ve davranışlarla ön plana çıkan fenomenler sosyal medya sayesinde maddi kazanç sağlarken, bir taraftan da toplumun alışkanlıklarını yönlendirmektedir. Şüphesiz bu konudan en çok da sinema sektörü etkilenmektedir. Bir tema ve konu bütünlüğünden ziyade içerisinde insanların takip ettiği ve yaşam tarzını örnek aldığı fenomenlerin bulunması sinema izleyicisinin tercihlerini yönlendirmekte ve belirlemektedir. Bunun yanında insanları bir nebze de olsun günlük hayatın yoğunluğundan ve yorgunluğundan çıkarıp kısa süreli bir rahatlama götürecek olan basit espriler ve güncel konular içeren filmler de izleyici tarafından daha fazla tercih edilmektedir ve bu sebeple bahsi geçen tarzdaki filmler milyonlarca lira gişe getirisine sahip olmaktadır. Popüler kültür ürünü olan bu yapımlar gün geçtikçe artmakta ve sokaktaki insan davranışlarına kadar değiştirebilmekte ve dolayısıyla kültürü de büyük oranda etkilemektedir. İzleme alışkanlıklarının bu yöne doğru kayması sinemanın bir sanat dalı olmasının yanında bir sinema endüstrisinin oluşmasını da sağlamaktadır.

“Aynılığın sürekliliği geçmişle olan ilişkiyi de düzenler. Kitle kültürü evresini liberalizmin geç evresinden ayıran yenilik, yeninin dışlanmasıdır. Makine, hep aynı yerde döner durur. Tüketimi belirlediği gibi, henüz denememiş olan her şeyi riskli bularak eler. Güven verici biçimde, temelden çok satanların arasına girmeyen her senaryo taslağına, film yapımcıları kuşkuyla bakar. Durmadan

"fikir", "yenilik" ve "sürpriz"den, yani herkesçe bilinip hiç görülmemiş şeylerden söz edilmesinin nedeni budur." (Adorno, 2007:65)

Buradan hareketle, popüler kültür ürünü olan gişe filmlerinin çok fazla olması, sanat filmlerinin gişe filmlerinin gölgesi altında kalması, bununla beraber toplumda daha tek tip, sığ ve sorgulamaktan, araştırmaktan, öğrenmekten uzak tüketim kültürünün oluşması gerçeğiyle birlikte diğer taraftan da bu yapımlar sayesinde teknolojik, teknik ve ekonomik anlamda sinemanın geliştiği söylenebilir. Şüphesiz bu gelişim ve değişimden sanat filmleri, yapımcıları ve içerisindeki tüm bileşenler etkilenmektedir. Popüler kültürün sadece sinemayı ve sinema sektörünü etkilemediği, müzik ve edebiyat gibi diğer sanat dallarının da popüler kültürden etkilendiğini düşündüğümüzde tüm bu sanat dallarının etkilenme süreçlerinin benzer sonuçlar doğurduğu söylenebilir. Böylelikle farklı sanat dallarında oluşan değişimlerden de sinema özelinde bazı çıkarımlarda bulunmak mümkün olmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de sinema sektöründe yaşanan teknolojik gelişmeler, değişen reklam ve pazarlama stratejileri, sosyal medyanın yaygınlaşması gibi etkenlerin popüler kültür çerçevesinde sinemayı ve izleyici alışkanlıklarını ne yönde değiştirdiğini ve yine Türkiye özelinde gişe filmi ve sanat filmi karşıtlığının bu gelişmelerden nasıl etkilendiğini ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda Türkiye’de çekilen sinema filmlerinin sayılarının artmasıyla birlikte hem film ticareti hem de sanat anlamında incelenmeye değer değişiklikler meydana gelmiştir. Tüm bu gelişmeler dünyadaki teknolojik, ekonomik, sosyal, kültürel değişim ve gelişimlerin de etkisiyle Türkiye özelinde kendi çerçevesini yaratmıştır. Popüler kültürün Türkiye’de sosyal ve kültürel hayata olan etkileri sinema alanında da yeni izleyici alışkanlıklarının ortaya

çıkmasına ve Türkiye’de sinemanın bugünü ve yarınının şekillenmesine neden olmaktadır. Bir taraftan gişe izleyicisine yönelik hazırlanan filmler ve bu filmlerin pazarlama süreçleri mevcutken, diğer taraftan da daha düşük bütçeli ve sanatsal kaygılarla çekilen filmler günümüz Türk Sineması'nda yerini almaktadır. İzleyici de bu yapımlar arasından kendisine en yakın gördüğünü seçmektedir. Her şeyin hızlı bir şekilde üretilip hızlı bir şekilde tüketildiği bir dönemde bahsi geçen her iki sinema algısı da birbirlerinden bir şekilde etkilenmektedir. Böylelikle de Türk Sineması’nın mevcut durumu son haliyle karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, tüm bu bilgiler ışığında Türk Sineması’nın popüler kültürle olan ilişkisi, popüler yapımların ve sanat yapımlarının birbirleriyle olan ilişkileri ve sinemanın mevcut durumundan yola çıkarak gelecekteki Türk Sineması’nın ne yönde ilerleyeceğinin araştırılması ve tartışılması amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma nitel ve nicel araştırma yöntemiyle karma şekilde gerçekleştirilmektedir. Çalışma kapsamında bir popüler kültür eleştirisi yapılırken, aynı zamanda içerisinde bulunduğumuz toplumu popüler kültürden ne derece ayırabileceğimiz de tartışılmaktadır. Bu nedenle de bir sanat filmi ve bir gişe filmi farklı yaş, meslek, cinsiyet gibi birbirine benzemeyen yirmi kişilik bir katılımcı gruba önceden belirlenen iki farklı türde filmler izletilmekte ve yarı yapılandırma tekniğiyle katılımcılara; filmlerle ve izleme alışkanlıklarıyla ilgili sorular sorulmaktadır. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar ve çalışmanın diğer bölümlerinde bahsi geçen bilgiler ışığında bir sonuca ulaşılması hedeflenmektedir.

2. BİREY OLMA DÜŞÜNÇESİ VE TOPLUM HALİNDE YAŞAMAK

İnsan, her ne kadar belli bir gelenek ve kültürün içerisinde o toplumun ferdi olarak dünyaya gelse de toplumdaki bağımsız olarak kendi duygu ve düşünceleri olan bir varlıktır. Türünün gerekliliği olarak üreme, beslenme, barınma, güvenlik, kendini ifade etme gibi bazı zorunlu özelliklere sahiptir. Bu özellikler zamanla, içinde bulunduğu ortamın şartları dahilinde toplumda var olan diğer insanlarla olan ilişkisinde insanı politik bir varlık olmaya; iletişim kurmaya, kararlar almaya, iktidar mücadelesi vermeye, haklarını savunmaya, fikirlerini diğer insanlara açıklamaya ve gerektiğinde kabul ettirme çabası içine girmeye sevk etmektedir. Böylelikle insan, fiziksel olarak kendine benzeyen fakat düşünsel anlamda tüm bileşenlerinin farklı yapıda olduğu türünü yakından tanımaya başlamakta ve adeta bir oyunun yarışanı olduğu gerçeğiyle yüzleşmektedir. İnsanlık tarihi boyunca insanların birbirleriyle olan kavgalarının çeşitli sebepleri olmuştur. Henüz ihtiyaçlar hiyerarşisindeki ileri aşamalara gelinemeyen dönemde temel sebep hayatta kalabilmek adına beslenme ve korunma eylemlerini gerçekleştirmek amacıyla olmuştur. Zaman içerisinde bu ihtiyacın bir getirisi olarak da paylaşma kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram, insanın kendisi dışında başka bir insanla bir araya gelerek oluşturduğu en küçük topluluktan başlayarak, aile, akraba, millet ve en nihayetinde günümüzde kocaman bir köy haline gelen dünyada tüm insanlığı da kapsayacak şekilde bir zorunluluk eylemi haline gelmiştir. İnsanlığın var olduğu andan günümüze gelene kadarki süreçte insan, sahip olduklarını gerek bir karşılık beklemeden gerekse bir çıkar doğrultusunda diğer insanlarla paylaşmıştır ve paylaşmaya da devam etmektedir. Bu anlamda insan, türünün varlığı devam ettikçe de paylaşmaya devam edecektir. Burada bahsedilen, bir çıkar doğrultusunda paylaşım yapmaktaki geri dönüş ekonomik temelli bir ihtiyaç giderme olabildiği gibi insana özgü bir teşekkür ya da takdir edilme duygusunu da barındırabilmektedir. Nihayetinde takdir edilmenin ve onaylanmanın toplum içerisinde insanın konumunun belirlenmesinde ve bir topluluk içerisinde ait olabilmesinde önemi oldukça büyüktür. Bu anlamda günümüzde sosyal medyadaki paylaşımlara baktığımızda, birey olma düşüncesi ve toplum halinde yaşamak konusundan farklı bir paylaşım gözlenmesiyle beraber aslında birbirinden çok farklı da olmadıkları

söylenebilir. Bir örnekle bu durumu açıklamak gerekirse; günümüzde Instagram uygulaması hemen hemen toplumun her kesiminden farklı yaş gruplarından, cinsiyetlerden, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda farklı gruplardan insanların sıklıkla kullandığı bir uygulamadır. Instagram uygulamasında paylaşılan içerikler, temelde direkt olarak maddi bir kaygı gütmeyen paylaşılmasına rağmen zamanla maddi bir beklentiye dönüşebilmektedir. Burası işin farklı bir boyutu olmakla beraber, temelinde beğenilme ve onaylanma ve kabul görme ihtiyacını barındırmaktadır. Bu sayede, paylaşımı yapan kişi belirlediği hedef kitlesi tarafından kabul edilip ait olmak istediği topluluğa kendini dahil edilmiş olarak tanımlamaktadır. Bahsedilenlerin tamamı toplumda ya da daha özele inildiğinde hedeflenen topluluk içerisinde birey olarak var olma çabasının göstergesidir.

3. POPÜLER KÜLTÜRE GENEL BİR BAKIŞ

TDK'ye göre Popüler kültür: *“Belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü olarak tanımlanmaktadır.”* [TDK] Bu tanımlamaya göre günümüz şartlarında ve çerçevesinde düşünüldüğünde teknolojinin oldukça gelişmesi, bunun bir getirisi olarak mesafelerin kısılması, dünyanın bir ucundaki gelişmeden, tüm dünyada çok kısa bir süre içerisinde haberdar olunduğu düşüncesiyle popüler kültürün günümüzde oldukça yaygın olduğundan bahsedilebilir.

“Endüstri toplumunun kudreti, insanlarda her zaman etkili olacaktır. Kültür endüstrisinin ürünleri, insanlar perişan halde olsa bile canlı bir biçimde tüketilecektir. Bu ürünlerin her biri, ister iş saatlerinde ister onun benzeri dinlenme saatlerinde herkesi ayakta tutan dev ekonomi çarkının bir modelidir. Herhangi bir sesli filminden veya radyo programından, birine değil tümüne birden mal edilebilecek toplumsal etkiler çıkarılabilir. Kültür endüstrisinin her dışavurumu, kaçınılmaz olarak, insanları bütünü onları dönüştürdüğü biçimde yeniden üretir.” (Adorno, 2007:56)

Bu durum tüketimle doğrudan ilişkili olmasından dolayı ekonomik temellidir. Bu sayede sanat ve medyayla da arasında doğrudan bir bağ bulunmaktadır. Sinema sektörü, dünyanın farklı yerlerinde olduğu gibi Türkiye’de de popüler kültürden oldukça etkilenmekte ve üretilen birtakım yapımlar popüler kültürün gerektirdiği çerçevede yapılmaktadır. Sinemanın diğer sanat dallarının toplum içerisinde benzer yerlerde var olduğu ele alındığında müzik, edebiyat, tiyatro, resim gibi alanların da popüler kültürden etkilendiği söylenebilir.

3.1. Sosyal Medya Kullanımının Yaygınlaşması ve Popüler Kültürle Olan İlişkisi

“Açık ki, günümüzde bireyin tözü kendi içinde kapalı kalmaktadır. Bireyin entelektüel anlatımları artık gerçekten onun insani doğasıyla bağıntılı değildir; her defasında durum neyi gerektiriyorsa ona yönelmektedirler. Popüler yargı ister doğru olsun ister yanlış, toplumun öteki işlevleri gibi, yukarıdan yönlendirilmektedir. Kamuoyu ne denli uzmanca araştırılırsa araştırılsın, istatistiksel ve ruhbilimsel araçlarla ne denli derinlemesine yoklanırsa yoklansın -tüm bu yöntemlerin karşısına çıkan, hep bir düzendir, asla insani merciler değil” (Horkheimer, 1999:492)

Her alanda olduğu gibi, sosyal medyada da popüler kültürün etkileri sıklıkla görülmektedir. Özellikle internet kullanımının yaygınlaşmasıyla ve teknolojik araçlara ve teknolojik hizmetlere erişimin daha kolay ve maddi olarak uygun hale gelmesiyle bu etkinin sonuçları kendini daha belirgin bir şekilde göstermektedir. Türkiye’de sosyal medya kullanımının, okuma-yazma öğrenme çağı ve hatta nadiren daha öncesine kadar inmesi, durumun çoğunlukla kontrolden çıkmasına neden olmaktadır. Bütün bunların yanında, sosyal hesaplara göz atıldığında kullanıcıların, birbirlerinden ve özellikle takipçisi çok olan ünlüler ve fenomenlerden etkilendikleri açıkça görülmektedir. Sosyal medya araştırmaları incelendiğinde, sosyal medya takipçisi fazla olan kullanıcıların genellikle; sanat, eğitim, kültür, teknik, turizm, siyaset, vb. alanlarda eğitilmiş veya eser ve hizmet üreten insanlar arasında olmadığını söylenebilir. Bahsedilen bu sosyal ağların başında özellikle Instagram göze çarpmaktadır. Burada paylaşılan içeriklerin etkisinin fazla olduğu söylenebilir. Bu sayede fotoğrafla gezip görülen yerler, sosyal hayat, aile, gidilen mekanlar, alışveriş yapılan markalar insanlara gösterilebilmektedir. Bunun sonucunda insanlar kendilerini o şekilde diğer kullanıcılara kabul ettirmekte ve belli bir grubun, topluluğun ya da sınıfın üyesi olduğunu belirtebilmektedir. İnsanlar belli bir süre sonra birbirleriyle bir yarış içine girmekte ve rol modellerin de etkisiyle tek tipleşmeye gitmektedir. Bunun sonucunda, koluna yıldız dövmesi yaptıran bir ünlünün takipçileri arasındaki kişilerin çoğunda bu dövmeği görmek mümkün hale gelmektedir. Dinlerken videosunu çektiği bir şarkının da takipçileri tarafından dinlendiği, gittiği bir mekânın fotoğrafını çekip takipçileriyle paylaşmasıyla o mekânın, takipçileri arasında favori olması gibi sonuçlar da bu konuda sıklıkla karşılaşılan durumlardandır. Bu eylemlerin giderek artmasıyla insanlar birbirleriyle bir yarış içine

girmekte ve bu eylemlerin çoğunluğunu gerçekleştirenler arasında yeni ve popüler rol modeller ortaya çıkmaktadır. Bulduğu eylemlerle kendisine binlerce takipçi kazandıran yeni rol modeller bunu daha sonra ekonomik kazanca dönüştürebilmektedirler. Sosyal medyada binlerce kişi herhangi bir eser ya da hizmet üretmeden, sadece yapılan bu dikkat çekici paylaşımlar vasıtasıyla ünlü olup para kazanmaktadır. Birçok sosyal medya fenomeni profilinde "reklam, organizasyon, davet benzeri için dm" benzeri notlarla reklam vermek isteyen kişilere ulaşmakta ve bu sayede ekonomik gelir elde etmeyi amaçlamaktadır. Bahsedilen tüm bunlar, insanların neyi nasıl yapacaklarına kadar sınırlar çizen, yönlendiren ve dolayısıyla yaşam kalitesini dahi etkileyecek eylemlerde bulunmalarını gerektirecek önemdedir.

3.2. Popüler Kültürün Etkisi Altında Edebiyat Ürünleri

Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü verilerine bakıldığında 2020 yılı içerisinde toplam 633.587.353 adet fiziki kitap üretiminin gerçekleştiğini görülmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı). Bu sayının önemli bir kısmının edebiyat alanında basıldığını düşünüldüğünde kişi başına düşen kitap sayısında da son yıllarda önemli bir artış olduğu görülmektedir. Bu durum, nitelikli eser sayısının da çoğaldığı anlamına gelmemektedir. Aksine, basım araçlarına ulaşımın kolaylaşmasıyla, isteyen herkese, yazdıklarını basılı bir şekilde insanlara sunabilme imkânı doğmaktadır. Son yıllarda basılan kitapları incelendiğinde çoğunun, popüler ve güncel olan konular üzerine yazılan kitaplar olduğu söylenebilir. Diğer taraftan bununla birlikte, sosyal medyada paylaşılacak üzere yazılan sözlerin ya da bölümlerin basıldığı da sıklıkla görülmektedir. Tüm bu basılanlar, yine sosyal medyanın da etkisiyle popülerleşmekte ve edebiyat algısının bu yöne doğru kaymasına neden olmaktadır. Paylaşımların sayılarının ve üretilen içeriklerin çoğalmasıyla birlikte arz-talep bağlamında bir popüler kültür döngüsü oluştuğu görülmektedir.

Edebiyat tarihinde önemli eserler üreten edebiyatçıların eserlerinin de belli dönemlerde insanlar tarafından popülerleştirildikleri görülmektedir. Bu durumun oluşmasında sosyal medyanın etkisi ön plana çıkmaktadır. Özellikle Instagram'da, kullanıcıların duygu

durumlarını takipçilerine aktarmak üzere paylaşım yaparken eserlerin değersizleştirilerek bir meta olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu durum da yine kişinin ilgi çekerek kendisini görünür kılıp, varlığını ve seçimlerini toplumda saygınlık kazanma amacıyla yaptığını ortaya koymaktadır. Burada sosyal medya kullanıcılarının vermek istediği mesaj sanatın gerçek amacına hizmet etmemekte ve toplum içerisinde kültürel anlamda bir sınıfa dahil olduğunu gösterme çabası olarak değerlendirilebilir. Eserlerin, sanatın asıl amacı dışında bir amaca hizmet etmesi doğrultusunda kullanımı, eserlere ve o eserleri üreten sanatçılara da oldukça zarar vermektedir.

3.3. Popüler Kültür Bağlamında Sinemaya Bir Bakış

Popüler kültür, sinemayı da fazlasıyla etkilemektedir. Özellikle günlük hayatta dönemsel olarak karşılaşılan konu ve olayların işlendiği filmlere bakıldığında bu durumla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Popüler kültür ve edebiyat ilişkisinde olduğu gibi arz-talep ilişkisi sinema alanında da görülmektedir. Bu durum sinema kavramının ne ifade ettiği konusunu tüketici kitle içerisinde güncellemekte ve algıyı o yönde etkilemektedir.

“Birinci Dünya Savaşı’ndan kısa süre önce film endüstrisinin büyük çaplı yeniden örgütlenişi, genişletilesinin maddi önkoşulu, gişelerde kayda geçen izleyici gereksinimlerine göre yapılan bilinçli bir ayarlamaydı. Oysa beyaz perdenin ilk günlerinde izleyici gereksinimlerini hesaba katmaya pek gerek duyulmazdı. Film sektörünün kaptanları için bu görüş hala geçerli. Onlar kendilerine yol gösterici olarak gişede az çok başarılı olan örnekleri seçerler. Hiçbir zaman sağduyulu bir biçimde zıt bir örnek olan hakikati seçmezler. Onların ideolojisi para kazanmaktır.” (Adorno, 2007:68)

Günümüzde de genel olarak sinema yapımlarının taşıdığı özelliklere bakıldığında, bu durumu destekleyecek nitelikte sonuçlara ulaşılmaktadır.

Kültür Bakanlığı'nın gişe verilerine bakıldığında, bağımsız sanat filmleri yapan bir yönetmenin filminin Türkiye çapında 30 salonda gösterimi yapılırken, içerisinde oldukça popüler öğeler barındıran bir filmin 1.000'in üzerinde salonda gösterilebildiği söylenebilir. Bu anlamda, işlenen konuların yanı sıra yapımlarda yer alan oyuncuların popülerliklerinin

etkisinden de bahsedilebilir. İzleyicinin film tercihleri konusunda sanatsal değerinden daha çok filmlerin içerisinde barındırdığı popüler ve güncel konu, olay ve oyuncuların etkisinin fazla olduğu söylenebilir. Bu durum, sanatçıların da ekonomik kaygılarla daha popüler yapımların içerisinde kendilerine yer aramaya başlamalarına neden olmaktadır.

Teknolojinin gelişmesi, teknik imkanlara herkesin rahatça ulaşabilmesi ve üretilen popüler filmler izleyiciler üzerinde de etkisini göstermektedir. Bu durum da insanların zihninde sinemayı popüler ve herkesin kendi işinin yanında boş zamanlarında yapabileceği popüler bir meslek haline dönüşmesine neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sinemanın derinlikten uzaklaştığını ve bu tarz yapımların bir fabrikanın duvarındaki güvenlik kamerasının kaydettiği görüntülerden öteye gidemediği gibi bir sanatsal değere de sahip olamadığını görülmektedir. Sinemadan söz edilirken bu durumun tiyatrodaki yansımalarına da bahsedilebilir. Son yıllarda televizyonda insanları sadece güldürmeye yönelik yapılan skeçler de televizyon izleyicisi arasında oldukça popüler olmaktadır. İzleyici bu yapımları eğlence amacıyla karşılamaktadır. Bu da toplumun tiyatro algısını, sıkıldığında kendisini güldürecek birtakım taklitlerin yapıldığı komik şeyler olarak belirlemektedir. İzleyici daha sonrasında bir tiyatroya gittiğinde eğlenme ihtiyacını karşılamama gibi bir durumla karşı karşıya kalabilmektedir.

3.4. Popüler Kültürün Yarattığı Toplumsal Kahramanlar

Türkiye ve dünyanın çeşitli toplumlarında zaman zaman bazı insanlar buldukları eylemler ve söyledikleri sözlerle popüler bir hale gelmektedirler. Bunlar kimi zaman bir sanatçı, gazeteci, siyasetçi, kimi zaman da bir holding patronu olabilmektedirler. Buldukları bu eylemler dolayısıyla bir kanaat önderi konumuna oturup bir topluluğun yönlendirilmesinde

büyük rol oynamaktadırlar. Bu kişilerin, diğer başlıklar altında bahsedilen daha sığ düşünce ve eylemlere sahip insanlardan olmasına gerek olmamaktadır. Alanında çok deneyimli ve birikimli bir gazeteci, sanatçı, siyasetçi olabilirler. İncelenilen nokta onların kişilikleri ve eserleri değil, mesajı alan ve yönelen kitlenin onlara neden yöneldiğidir. Mesajı iletenin çok daha üst düşünsel yapıda, bilgili, birikimli, donanımlı bir yapıda olması, alıcı kitlenin de onu aynı derinlikte ve kalitede göreceği anlamına gelmemektedir. Alıcı, sadece onun popülaritesini ele alarak, onun yaptığı şekilsel eylemleri arkasındaki derinliğe bakmaksızın kullanabilmektedir. Örneğin, Türkiye'de kendini kanıtlamış birçok önemli sanatçı bulunmaktadır. Verdikleri demeçlerin, söyledikleri sözlerin yanı sıra herhangi bir yerden alınıp altına isimleri yazılıp onlara mal edilen, bütün sosyal medyada gezen görseller de bir o kadar fazladır. Bu durumda bir siyasal seçim zamanı bu kişilerin tercihini bir tutum veya sözle belli etmesiyle onu takip eden kitle tercihlerini büyük oranda o yönde kullanabilmektedirler. Bu da popüler bir algının ülkenin siyasi geleceğine bile etki edebileceğinin göstergesidir. Aynı örnek ideolojik olarak çok zıt bir çizgide olan başka herhangi bir sanatçı özelinde de değerlendirilebilir. Tüm bunlardan özetle popüler kültürün kendine kahramanlar yaratması ve o kahramanların derinliğine bakmaksızın şekilsel özellikleriyle yeni bir alt kültür oluşturması kaçınılmazdır.

3.5. Popüler Kültür ve Ekonomi İlişkisi

Popüler kültür, incelenilen tüm alanların sonucunda ekonomi, ticaret ve pazarlama alanlarına da etki etmektedir. İncelenilen tüm bu alanlar insanların günlük hayatlarındaki tercihlerini etkilemesiyle birlikte maddi sonuçlar doğurmaktadır. Bunun, dünyayla olan ticari ilişkiler anlamında değerlendirilmesiyle ülke ekonomisine olan olumlu katkılarının yanı sıra getirisinden daha çok götürdüğü bir yapıda olduğu görülmektedir. Türkiye'nin tekstil üretiminde dünyada en üst sıralarda olduğu düşünüldüğünde, popüler kültürün etkisiyle dünyada bir dönem oldukça rağbet gören bir tekstil ürününün ihracıyla ekonomiye fayda sağlanmaktadır. Buna karşılık, bir dönem çoğu insanın ayağında popüler olan bir marka ayakkabıdan görülmesi de bunun tek tip insan yaratılmasının sonuçlarındandır. Bu durum,

yine şekilsel bir sonucun dışında insanın duygularını ve yaşayış şeklini etkilediğinden, sosyal hayata da etkisi olan bir konudur. Satılan bu ürünün, benzer ürünlerin fiyat ortalamasının çok daha üzerinde olması da onu tüketen topluluğun belli bir ekonomik düzeyde ele alınacağını, dolayısıyla başlı başına bir zümre oluşturacağını göstergesidir. Sosyal medya başlığı altında da değinilen bir konu ise sosyal medya üzerinden bir kitleye hitap ederek popüler olan fenomenlerin bu eylemi maddi gelire dönüştürmesidir. Bahsedilen insanlar, farklı eylemlerde bulunarak paylaştıkları özel hayatlarından kesitlerle maddi gelir sağlamaktadır. Böylelikle eser ve hizmet üretmeksizin elde edilen bir gelir söz konusudur. Büyük markaların yeni reklam politikalarına baktığımızda, çoğu marka sosyal medya fenomenlerinin profillerine reklam vererek ürünlerini tanıtmaya yoluna gitmektedir. Bu durumda, fenomenlerin ve ünlülerin tercihleri popüler kültürün bir getirisi olarak kabul görmektedir. Bu döngü sonucunda "mesleği olmayan ünlüler" kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu sayede sadece üretmeden tüketmeye ve kolay yoldan para kazanmaya yönlendirecek yeni bir algı oluşmaktadır.

TÜRK SİNEMASI'NA GENEL BİR BAKIŞ

Dünyada sinemanın ortaya çıkmasıyla birlikte yeni bir dönem başlamış ve sinema, ortaya çıkış tarihinden günümüze kadar hem dünyada hem de Türkiye'de çeşitli sebeplerden dolayı farklı dönemlerde farklı amaçlar doğrultusunda üretilmiş ve tüketilmiştir. Osmanlı Devleti döneminde sinemanın başlangıcı olarak kabul edilen 1914 yılında Türk Sineması'nın varlığı bir propaganda aracı olarak başlamış ve günümüze kadar gelmiştir. Zaman içerisinde ekonomik, politik, kültürel ve toplumsal değişimler ve şartlar Türk Sineması'nın zaman içerisindeki yolculuğunda farklı dönemler yaşamasını beraberinde getirmiştir. Bir propaganda aracı olarak ortaya çıkan sinema, zamanla bir eğlence aracına dönüşmüş ve bu amaçla üretilmeye ve tüketilmeye başlanmıştır. Daha sonra bir dönem toplumsal gerçekçi ürünler veren Türk Sineması zaman zaman sansürlere de maruz kalmıştır. 90'lı yıllarda dönemin kendi içerisindeki ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel özellikler sayesinde yeni ve genç yönetmenler ortaya çıkmış ve 2000'li yıllarda Yeni Türk Sineması olarak kabul edilebilecek bir döneme girilmiştir.

Özellikle hem dünyada hem de Türkiye'de yaşanan teknolojik gelişmeler ortaya çıkmasından günümüze kadar geçen süre içerisinde teknik olarak sinemayı farklı bir boyuta taşımış ve yaşanan bu gelişmelerle birlikte toplumun düşüncesindeki sinema algısı da değişmiştir. Bu süreçte sinema, konularına göre aksiyon, belgesel, bilim kurgu, macera, dram, korku gibi türlerde eserler vermiştir. Özellikle yüksek teknoloji gerektiren türler zamanla gelişmiş ve günümüzdeki halini almıştır. Her dönemin kendi içerisinde barındırdığı gereksinim ve özellikler nedeniyle bu dönemler içerisinde farklı türlerin daha fazla üretilip, toplum tarafından kabul görüp tercih edilmesi de sinemanın toplumsal süreçlerle doğrudan bağının olduğunu göstermektedir.

Tarihsel süreçte politik olayların ve durumların etkisiyle birlikte ekonomik durumlar da oldukça etkisini göstermiştir. Kültürel değişimler sinemayı da değiştirdiği doğrultuda etkilemiş, bu durum sinemada işlenen konu ve olayların belirlenmesine neden olmuştur. Son yıllarda teknolojinin kolay ulaşılabilir olması, sinema izlemek için bir sinema salonuna gitmek yerine her yerde kolay bir şekilde ulaşılacak ücretli film izleme platformlarının

ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sayede yapımların sayısı artmış, izleyiciye daha fazla çeşit sunulmaya başlanmıştır. Bu süreçte komedi türü de kaybettiği itibarını yeniden kazanmaya başlamış ve hem yüksek bütçeli hem de yüksek gişe gelirine sahip komedi filmleri Türk Sineması’nda sıklıkla üretilen ve tüketilen türler arasına girmiştir. Bu durum da karşılıklı olarak izleyici ve yapımcılar arasında bir arz talep mekanizmasını oluşturmuştur. Kültür Bakanlığı tarafından, satılan her bilekten kesilen eğlence vergileri bir havuzda birikirken, bu elde edilen vergi gelirleri yine Kültür Bakanlığı tarafından düşük bütçeli sinema filmi projelerine aktarılmaya başlanmıştır.

YIL	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
DESTEK(TL)	2.425.000	6.084.000	8.627.000	5.910.000	5.660.000	9.050.000	11.320.000	10.380.000	7.033.646
PROJE SAYISI	15	26	38	27	27	37	55	37	20

Tablo 1. Sinema Genel Müdürlüğü’nün 2005-2013 film destekleri¹

Yukarıdaki tabloda Kültür Bakanlığı’nın 2005 – 2013 yılları arasında sinema filmlerine verdiği destekler görülmektedir. Bu tabloya göre her geçen yıl hem destek verilen proje sayısının arttığı hem de destek miktarının arttığı görülmektedir. Bu durum büyük bütçeli projelerin sayısının artmasıyla beraber elde edilen gelirlerle daha düşük bütçeli yapımların gerçekleşmesine neden olmaktadır.

Özellikle son yıllarda Türkiye’de üretilen yapımların sayısının çoğalmasıyla ve Türkiye’den bakanlık ve özel sektör yöneticilerinin destekleriyle dünyaya film ve dizi ihracatı yapılmaktadır. Bu durum, popüler yapımların sayısını çoğaltmakla birlikte diğer taraftan da elde edilen vergiler sayesinde sanat filmlerinin de destek almasını, yeni ve özgün yapımlar üreten genç yönetmenlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

¹ Nurşen Mazıcı, “Türk Sinemasının 100. Yılına Armağanı”, 2015, s.125

4. EKONOMİ POLİTİK AÇIDAN SİNEMA

Ekonominin, devletin halkla olan ilişkilerinden halkın kendi içerisindeki ilişkilerine, kaynakların üretiminden tüketimine ve bu üretim ve tüketimin miktarından niteliğine kadar her alanda önemli bir yeri ve rolü vardır. Dolayısıyla bir toplumun sosyal ve kültürel yapılarını incelerken o toplumun ekonomik yapısı da sağlıklı ve doğru bir gözlem için göz önünde bulundurulması gereken önemli bir noktadır. Mevcut bir toplumdaki bahsettiğimizde doğal olarak tüketimin varlığından da söz etmek mümkündür. İncelediği konu tüketim alışkanlıklarının ön plana çıktığı kapitalist toplum olan ekonomi politik, kaynakların üretimi, tüketimi ve dağıtımını konusunda çalışmalar yapılan bir alandır. Bu alan özellikle de toplumlardaki güç ilişkilerini incelemektedir. Ekonominin varlığından söz edilen bir yerde doğal olarak güç ilişkilerinin de varlığından söz edebiliriz ve bu ilişkilerin incelenmesi aracılığıyla toplumun kültürel ve sosyal yapısına yansımaları da görebiliriz. Bir örnekle açıklayacak olursak, bir Türk filminin yapımcıdan dağıtımcıya, oradan ise izleyiciye kadar olan yolculuğu, izleyici alışkanlıklarının, yapımcıların ne tür projeler üreteceğine karar vermelerindeki rolü, tarafların bu yapı içerisindeki konumları, ve daha geniş yapılarla olan ilişkileri, bu yapı içerisindeki bir film yapımcısının hem medya alanında hem de farklı sektörlerde olan diğer yatırımları, tüketicinin ne kadar özgür olduğu gibi konuların tamamı ekonomi politisinin incelediği konular arasındadır (Özçetin, 2018:208). Bu örnekte de yer aldığı gibi ekonomi politisinin incelediği ilişkiler arasında sinema ve medya sektörlerinin işleyişi de vardır. Türkiye’de olduğu gibi dünyanın hemen hemen her ülkesinde sinema ve medya sayesinde yüksek miktarlarda para giriş çıkışları gerçekleşmekte ve hem yerel hem de küresel çapta yapımcılar yüksek gelirler elde etmektedirler. Fakat ekonomi politisinin konusu bu yüksek karlılığın nasıl daha verimli hale geleceği değil, oluşum sürecindeki ilişkiler ağını incelemek ve sürece eleştirel yaklaşmaktır. Türkiye’de bir yılda farklı bütçe, tür ve amaçlarda yüzlerce sinema filmi çekilmektedir. Çekilen bu filmlerin bir kısmı vizyonda gösterilmekte, bir diğer kısmı da ücretli film izleme platformlarında gösterilmekte, buna ek olarak televizyon satışlarıyla beraber bir kısımda ulusal kanallarda gösterilmektedir, belirli bir diğer kısım ise sadece film festivallerinde gösterilmektedir. Hiçbir mecrada yer bulamayan birçok film de mevcuttur. Filmlerin bu kadar çeşitli mecralarda gösterim için yer bulmalarının farklı sebepleri bulunmaktadır. Her ne kadar gerek sinemacılar arasında

gerekse izleyiciler arasında bu filmler sanat filmi, gişe filmi gibi çeşitli şekillerde adlandırılırsalar da sinemanın kendi içerisinde sahip olduğu bazı özelliklerinden kaynaklanan sınıflandırmalar dışında bu durumun aslında filmlerin ekonomik getirilerinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bu da bir sinema filmi çekerken, proje fikrinin ortaya atılmasından, izleyiciye ulaştırılmasına ve hatta filmin izleyici tarafından izlendiği takdirde onlarca yıl sonrasına kadar filmin üretilmesinde ve gerekli finansın sağlanmasında en ufak katkısı olan tüm tarafların tavırlarını ve bu süreçte izledikleri yolu belirlemektedir. Elbette, bu süreç gerçekleşirken bahsettiğimiz konudan en çok etkilenen ve sürece yön veren taraf, bir sinema filminin oluşmasında baştan sona hem içerik olarak hem de finansal olarak her şeyi planlayıp gerçekleştiren yapımcılar olmaktadır. Günümüzde Türkiye özelinde, yılda yüzlerce sinema filmi çekildiğini, dünyanın çeşitli ülkelerinde çekilen ve küresel pazara sunulan çok yüksek bütçeli sinema filmleri olduğunu, bu büyük bütçeli sinema filmleri için küresel çapta çok başarılı bir reklam ve pazarlama süreçleri yürütüldüğünü düşündüğümüzde özellikle düşük reklam bütçesine sahip sinema filmlerinin pazarlama süreçlerinin oldukça zor olduğunu da göz ardı edemeyiz. Dolayısıyla üretilen bu kadar sinema filmi içerisinde hangilerinin vizyona gireceği ya da ücretli film izleme platformlarına veya televizyon kanallarına pazarlanacağını da belirleyen faktörlerden bahsedebiliriz. İlk olarak, bir sinema filmi çekebilmek için bir fikrin olgunlaşması ve bir senaryo haline getirilmesi gerekmektedir. Bu süreçte yapımcılar, çekilecek olan filmin hedef kitlesini de belirlemektedirler. Hedef kitle belirleme konusu aslında filmin izleyici tarafına ulaşmasındaki en önemli etkenlerden biridir. Senaryo tam anlamıyla hazır olduktan sonra gerekli ekip, ekipman, oyuncular ve mekanlar belirlenmekte ve işin en önemli aşamalarından biri olan bütçe konusu devreye girmektedir. Yapımcı tarafından bir maliyet tablosu çıkarıldıktan sonra bu maliyetin nasıl sağlanacağı netleştirilmektedir. Bir sinema filmi çekmenin oldukça maliyetli bir iş olduğunu ve onlarca insanın bir araya gelerek oluşturduğu bir eylem olduğunu düşündüğümüzde, projenin büyüklüğüne göre içerisinde bulunan insanların gelir elde etmeleri gerektiği ve çoğu zaman yapımcının bir şekilde ekonomik desteğe ihtiyaç duyabileceğini söyleyebiliriz. Yapımcının bu desteği alması için de çekilecek sinema filminin bazı kriterleri sağlaması gerekmektedir. Bu desteği ilk olarak çeşitli alanlarda ticari faaliyetleri olan şirketlerin sponsorluğu olarak ele aldığımızda doğal olarak sponsor olacak şirketin, çekilecek olan sinema filmine yatırdığı paranın karşılığında satacağı ürünler ya da vereceği hizmetler aracılığıyla maddi kazanç elde ediyor olması gerekmektedir. Bunun için de şirketin sinema filminin beklenen izlenme sayısı konusunda ikna olması gerekmektedir. Bunu sağlayacak şeyler ise hemen hemen her dönemde benzer şekilde konunun güncel ya da ilgi çekici olması,

oyunayan oyuncuların popülarlığı, izleyicinin ihtiyacını karşılıyor olması gibi belirleyici olan faktörlerdir. Diğer taraftan ise ticari yatırımları olan bu şirketin ticari faaliyetlerine olumsuz etkisi olmayacak içeriğe sahip olması gerekmektedir. Bu durumda da sinema gibi bir sanat dalı sanat yapma amacından az ya da çok sıyrılıp daha çok ekonomik bir döngünün içerisine girmektedir. Gerekli şartları sağlayamayan sinema filmleri sadece senaryoda kalmakta ya da çok daha düşük bütçelerle tamamlanıp, izleyicinin karşısına çıkarılmaya çalışılmaktadır. Özellikle reklam bütçesi oldukça düşük olan sinema filmleri, izleyiciye ulaşamamakta ve ulaşılan kitlenin de ilgisini yeterince çekmemektedir. Ekonomi politik anlamda bu durumun yüksek gişe gelirene sahip sinema filmleri tarafında tam tersi dikey yoğunlaşma olarak karşımıza çıkmaktadır. Dikey yoğunlaşma kısaca, medya alanında faaliyetleri bulunan bir şirketin, aynı alanın üretim, dağıtım, tüketim gibi farklı aşamalarında da faaliyet göstermeye başlamasıdır (Özçetin, 2018:212). Dikey yoğunlaşmaya örnek bir medya şirketi düşünecek olursak, bu şirketin çektiği bir sinema filminin dağıtımını ve reklamını kendi yapması, sinema filmini şirket bünyesinde bulunan sinema salonlarında vizyona sokması, film vizyondan kaldırıldıktan sonra mevcut şirket üzerinden DVD satışı yapması farklı ekonomik ve kültürel sonuçları beraberinde getirmektedir. İlk olarak bu durumun rekabeti artırıyor olmasından dolayı diğer medya şirketleri de benzer yapılanmalara gitmekte ve böylelikle sinema alanında yapılan faaliyetler bazı tekelleşmelerin arasında kalmaktadır. Faaliyet gösteren şirketler zamanla kendi teknik ekiplerini ve oyuncu kadrolarını kurmakta, yaptığı projelerde aynı insanlarla çalışmaya başlamaktadır. Bu durum da sinemasal üretim anlamında kısır bir döngünün oluşmasına neden olmaktadır. Diğer bir taraftan sektörün farklı alanlarında yatırımları olan şirketin, yıl içerisinde sinemaya olan ilginin arttığı dönemlerde öncelikli olarak kendi yatırımı olan sinema filmlerini vizyona sokması, sahip olduğu televizyon kanallarında sınırsız ve sayısız şekilde kendi yatırımı olan sinema filmlerinin reklamını yapması, bu halkanın dışında kalan bağımsız yapımların çok daha arka planda kalmasına ve düşük gişe rakamlarına sahip olmasına ve dolayısıyla şirketin sektörde ekonomik ve siyasi açıdan güçlenip farklı alanlarda söz sahibi olmasına neden olmaktadır. Tüm bunlar, izleyici alışkanlıkları üzerinde etkili olmakta ve izleyicinin yönelimini belirlemektedir. İzleyiciye sunulan içerikler her ne kadar çeşitli olsa da bu durumda izleyici kendisine sunulan seçenekler arasından bir seçim yapmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman da üretim ve dağıtımdaki tekelleşmenin etkilerinden dolayı birbirinin tekrarı, çabuk tüketilen ve çabuk unutilan, daha çok güncel ve popüler konular içeren yapımlar izleyici karşısına çıkmaktadır. Adorno'ya göre, bu bakış açısıyla üretilen yapımlarda izleyici düşünmeye gerek duymamakta, mevcut ürün izleyici için gerekli olan tüm tepkiyi içerisinde barındırmaktadır

(Adorno, 2007:69). Böyle bir ortamda zamanla izleyici ve yapımcı arasında karşılıklı bir şekilde oluşan arz ve talep, ürünlerin ve ekonomik değerlerinin bir sanat dalı olan sinemadan daha çok bir endüstriye ve dolayısıyla ekonomik bir yapıya hizmet etmesine neden olurken, diğer taraftan da mevcut izleyicinin ve bu izleyicilerin etki alanlarında bulunan diğer insanların sinema algıları üzerinde farklı anlamlar oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum da seçkin bir yaklaşımla izleme alışkanlıklarını sürdüren bir toplumdan daha çok kültürel olarak ona sunulanı tüketmeye yatkın bir toplumsal yapının oluşmasında etkili olmaktadır. Bu sayede sanat asıl işlevini yerine getirememekte ve amacına ulaşmamaktadır. Toplumda yaşayan bireylerin kafasındaki sanat, sanatçı ve sanatın alt dallarındaki kimlik, kavram ve anlam karmaşaları da yine bu durumun meydana getirdiği olumsuzluklardandır.

Frankfurt Okulu 1923 yılında bir grup akademisyen ve entelektüelin öncülüğünde Frankfurt Toplumsal Araştırmalar Enstitüsü adıyla kurulmuştur. Enstitü bünyesinde bulunan akademisyen ve entelektüeller kapitalizm karşıtı duruşlarıyla kapitalizmin uygulanma süreci ve toplumlar üzerindeki etkilerini kapsayan oldukça geniş bir alanda araştırmalar yapmışlar ve kuramlar geliştirmişlerdir. Toplumun bir kesiminin emeğinin sömürülmesine ve bu kesim üzerinden başka bir sınıfın ekonomik gelir elde etmesine karşı duruşlarıyla enstitü bünyesinde çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Sınıflı toplum yapısı içerisinde toplumun bir bölümünün emeğinin sömürülüyor olması, bu sömürünün ekonomik tarafının yanında ekonomik sömürü süreci içerisinde kültürü de etkiliyor olduğu gerçeği enstitü bünyesindeki akademisyen ve entelektüeller tarafından savunulmuş, bu alanda da çalışmalar yapılmıştır. Kapitalist yapı içerisinde topluma sunulan, sürekli kendini tekrar eden, büyük ekonomik bütçelerle yapılmış ve sonunda büyük kazançlar sağlanan, izleyen kitleye düşünme şansı vermeyip hissedeceği duyguyu da ürünle birlikte veren sinema yapımları da şüphesiz Frankfurt Okulu'nun eleştirdiği ve üzerine çalışmalar yaptığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Frankfurt Okulu bünyesinde çalışmalar yapan akademisyen ve entelektüeller bu anlamda seçkin bir tavır takınmışlar ve ekonomik yönden olduğu gibi kültürel yönden de toplumun bir kısmının sömürülmesine karşı durmuşlardır. Savunulan bu görüşe göre toplumun belli bir kitleye hizmet etmemesi sayesinde hem bir kitlenin emeğinin sömürülmemesi hem de toplumun kültürel olarak da belli bir bilinçte var olması savunulmaktadır. Bu sayede sanatın da ekonomik ve politik çıkarları olan belli bir kitleye hizmet etmeyerek asıl amacına uygun şekilde toplum içerisinde var olması sağlanmaktadır. Sinema özelinde ele alınan bu konu sinemanın ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süre içerisinde her dönem hem dünya sinemasını hem de Türk Sineması'nı etkilemiş olmakla

birlikte sinemanın yanı sıra sanatın tüm dallarında etkisini göstermiş ve ekonomik ve kültürel olarak hem sanatın kendisine hem de topluma etkileri olmuştur.

5. FİLM ANALİZLERİ

5.1.Tüm Zamanların Gişe Rekoru: Recep İvedik 5

Yönetmenliğini Togan Gökbakar'ın üstlendiği Recep İvedik serisinin beşinci filmi, Türkiye'de tüm zamanların rekorunu kırarak en yüksek gişe gelirin e sahip olmuştur. Bu durum, yapımcı ve filmin tüm bileşenleri adına mutlak bir başarı olarak görülmektedir. Yapılan reklam çalışmaları, vizyona girdiği dönem, Recep karakterinin toplum tarafından kabul edilmesi ve benimsenmesi ve filmde işlenen konu filmin bu başarısında etkili olmuştur. Türk Sineması'nın geçmiş dönemlerine baktığımızda böyle bir gişe başarısıyla karşılaşılmamaktadır. Bu da bu başarının nedenlerinin sorgulanmasına yol açmaktadır. İlk başta toplumun yapısını düşündüğümüzde, abartılı da olsa kendi içerisinde bir karakteri beyaz perdede izlemek insanların filmi daha samimi bulmasına ve ilgi göstermesine sebep olmaktadır demek mümkündür. Recep karakterinin kural tanımaz ve asi tavırları güldürü öğeleriyle desteklenerek ortaya komik ama kuralsız bir karakter konulmuştur. Bu karakter, her ne kadar kural tanımaz olsa da milli menfaatler söz konusu olduğunda adeta bir kahramana dönüşmektedir. Recep karakterinin senaryo çerçevesinde bazı sebeplerle spor alanında Türkiye'yi temsil etmesi ve başarı sağlaması izleyicide milli duyguların uyanmasına ve kendini Recep'ten taraf hissetmesine neden olmaktadır. Ayrıca filmde güncel ve herkesin bildiği, herkesin anlayabileceği birtakım esprilerin kullanılması da yine güncel popüler olayları anlık takip eden toplumda karşılığını bulmaktadır.

5.2.Aynı Gemide Farklı Dünyaların Hikayesi: Sarmaşık

Yönetmenliğini Tolga Karaçelik'in üstlendiği Sarmaşık filmi, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'nın da destekleriyle çekilen bir gemi hikayesidir. Filmde armatörün iflas etmesiyle birlikte gemide kalan az sayıda mürettebatın uzunca bir süre aynı ortamda kalması ve bu sırada şartların getirdikleri doğrultusunda bir güç ve iktidar çatışması anlatılmaktadır. Filmdeki karakterlerin her biri farklı bir ideolojiyi temsil etmekle birlikte doğal olarak her birinin de hayatta kalmak adına farklı istek, ihtiyaç ve yöntemlere gerek duyduğunu ve bu yönde bir çatışmanın ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Filmin tek mekânda çekilmiş olması, içerisinde hiç kadın karakter olmaması gibi faktörler filmin temposunu ve genel

havasını etkilemektedir. Filmin özellikle ilk bölümlerde yavaş ilerlemesine rağmen oyunculukların doğallığı ve gerçekçiliği ilerleyen bölümlerde tempoyu yükseltmektedir. Filmin son bölüme kadar gayet doğal ilerlemesine karşılık, karakterlerin üzerlerinden sarmaşıkların belirmesi ve sarmaşıkların her yeri sarması bu doğallığa bir nebze balta vurmaktadır.

Katılımcılara izletilmek ve sonrasında çalışmanın amacına uygun olacak şekilde katılımcılara sorular yöneltmek üzere seçilen Recep İvedik 5 ve Sarmaşık filmleri tür ve işlenen konu bakımından sinemaya farklı çerçevelerden bakmaktadır. Recep İvedik 5 Türkiye’de tüm zamanların gişe rekorunu kırarken, Sarmaşık için bu durum söz konusu değildir. Recep İvedik 5, bütçesi, gişe verileri ve içeriği ile daha popüler bir tavır sergilemektedir. Sarmaşık filmi ise ana akım özelliklerden daha uzaktadır. Taşıdıkları bu özelliklerden dolayı her iki film katılımcılara izletilmek üzere tercih edilmektedir.

6. KATILIMCILARLA GÖRÜŞME

Farklı yaş, cinsiyet, meslek gruplarına aşağıda belirtilmiş olan sorular tezin amacına yönelik olarak katılımcılara yöneltilmiştir. Belirlenen sorulara kişilerin verdiği cevaplar derlenerek yorumu yapılmıştır. Katılımcı grubunun tamamı bir bütün olarak hiçbir sosyal grubu temsil etmemekle beraber, tamamen birbirinden farklı özelliklere sahip olmaları göz önünde bulundurulmuştur.

Sorular

1. Adı, Soyadı, Yaş, Meslek, Cinsiyet, Eğitim Durumu, Medeni Durum
2. Ücretli bir film izleme platformu (Netflix, Mubi, BluTv, Exxen vb.) kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız hangi platformu tercih ediyorsunuz? Neden?
3. Film seçiminizde sizi etkileyen faktörler nelerdir? (Örnek: Aile, çevre, sosyal medya, reklamlar, ünlüler, içerik, yönetmen)
4. Film izleme platformları ve sinemalardaki filmler beklentinizi karşılıyor mu? Kısaca açıklayabilirsiniz.
5. Tek başınıza mı yoksa insanlarla birlikte mi film izlemeyi tercih edersiniz? Neden?
6. Evde film izlemeyi mi yoksa sinemaya gitmeyi mi tercih edersiniz? Neden?
7. Sinema filmi izlemek sizin için ne anlam ifade ediyor?
8. İzlediğiniz Sarmaşık ve Recep İvedik 5 filmlerinden hangisi daha çok size hitap ediyor? Neden?
9. İzlediğiniz Sarmaşık ve Recep İvedik 5 filmlerinde sizleri rahatsız eden şeyler var mı? Varsa bunlar nelerdir?
10. İzlediğiniz Sarmaşık ve Recep İvedik 5 filmlerinde sizleri olumlu etkileyen, hoşunuza giden şeyler var mı? Varsa bunlar nelerdir?
11. Yerli sinema filmleriyle ilgili ne düşünüyorsunuz?
12. Kültür Bakanlığı bütçesinden sinema filmlerine destek verilmeli mi? Cevabınız evet ise ne tür filmlere destek verilmesini daha doğru bulursunuz? Neden?

Birinci katılımcı: S.A., 32 yaş - sağlık teknisyeni - önlisans mezunu – bekar

Netflix kullanıyorum. İstediğim dizilere ödüllü film ve belgesellere ve daha fazlasını içeren bir arşive kolaylıkla erişebiliyorum. Bu da Netflix'i tercih etmemi sağlıyor. Bir film seçerken öncelikle konusunun ilgi alanıma uygun olup olmadığı benim için önemli. İçerik dışında dikkat ettiğim diğer bir faktör filmin yönetmeni ve oyuncularındır. Eğer konusu ilgim dışında bir film izlemek istediysen bu muhakkak ödüllü bir filmidir. Film izleme platformları daha çok beklentimi karşılıyor. Çünkü istediğim vakitte istediğim birçok filme erişme şansım daha kolay oluyor. Evde tek başıma film izlemeyi daha çok seviyorum. Çünkü izlemek istediğim bir film veya belgeseli seçme konusunda daha rahat oluyorum. Gürültü olmadan filme odaklanarak keyfini çıkarıyorum. Evde film izlemeyi tercih ediyorum. Filmler her türden duyguları uyandırmaktadır. Güldürebilir, ağlatabilir, acı çekmenize neden olabilir. Bir süre için sorunlardan ve sorumluluklardan bağlantınızı koparmanıza, dinlenmenize ve iyi zaman geçirmenize yardımcı olabilir. 2 film de bana hitap etmiyor. Çünkü ilgi alanım dışında anlatımı olan filmler. Sarmaşık filmindeki gerilim dolu anlar ve oyuncuların çoğu kez küfür içeren konuşmalarının olması beni rahatsız etti. Recep İvedik 5'de ise baş karakterin davranışlarının abartılı ve argolu olması beni rahatsız etti. Sarmaşık filminde oyuncuların oynadıkları karakterin ruhuna bürünmüş olmaları ve doğallıkları. Gerilimi ve verilmek istenen duyguyu mimik ve jestlerle izleyiciye çok iyi geçirebilmeleri hoşuma giden özellikleridir. Son yıllarda yerli yapımların kalitesinde oldukça ilerleme kaydedilmiş olmakla birlikte tür olarak kendime uygun filmler bulmakta zorluk çektiğim oluyor. Ama bu tamamen benim ilgi alanımla ilgili. Bu yüzden yerli yapımları olumsuz eleştirmek zor görünüyor. Evet, daha çok destek verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Her türden, herkese hitap edecek çeşitli temalarda filmlere destek verilmeli. Farklı yaş gruplarında, farklı ilgi alanları olan insanlara hitap edecek çeşitlilikte olmalı.

Katılımcı geniş bir film yelpazesini içerisinde bulunduran Netflix'i tercih etmektedir. Netflix'in içeriğine baktığımızda güncel konularda daha popüler yapımların ön plana çıkmasının yanında, sınırlı sayıda da olsa kült yapımları da içerisinde barındırdığını görebiliriz. Bu anlamda konu bakımından da Netflix, geniş bir yelpazeyi içerisinde barındırmaktadır. Katılımcının diğer sorulara verdiği cevaplar doğrultusunda farklı konu, yönetmen ve oyuncuların bulunması bu anlamda bir artı olarak görülmektedir. Her an ulaşılabilir olması ve evde tek başına izlenebilir olması da katılımcının beklentisini karşılamaktadır. İzlediği her iki filmde de küfür ve argonun bulunması, katılımcıda olumsuz etki uyandırmıştır. Fakat buna rağmen Sarmaşık filmindeki oyunculukların doğallığı olumlu bir etki bırakmıştır. Genel olarak katılımcının her iki filme de olumlu yaklaştığını söyleyemeyiz. Burada üye olduğu platformdaki çeşitliliğin kullanıcıya geniş bir yelpazede seçme şansı sunması göz önünde bulundurulduğunda tercih edilmesinin nedenini de açıkça ortaya koymaktadır.

İkinci katılımcı: *İ.Y. 42. Piyano Eğitmeni. Kadın. Lisans. Bekar.*

Netflix: İzlemeyi tercih ettiğim türde bilim kurgu, distopya, gerilim, gizem, biyografi-çok film ve dizi seçeneği sunması ve sık güncellenmesi. Blu TV: Sadece The Handmaid's Tale'ı izlemek için üye oldum. Film seçimlerimde beni en çok etkileyen faktör filmin içeriği. Yukarıda saydığım kategoriler dışındaki filmleri izlemeye karar vermekte zorlanıyorum. Özellikle dram ve komedi filmlerine pek dayanamıyorum ama bu kategorilerde de çevremdeki insanların ısrarlarıyla izleyip sevdiğim filmler var. Örnek vermem gerekirse, yıllar önce Asghar Farhadi'nin About Elly filmini bir arkadaşımın ısrarı üzerine izlemiştim. Sonra bu yönetmenin/senaristin tüm filmlerini izlemeye karar verip bir hafta içinde bitirmiştım. Sarmaşık filmini izledikten sonra da Tolga Karaçelik'in diğer filmlerine baktım. Yakamoz S-245'in de yönetmeni olduğunu yeni fark ettim. Into the Night ile birlikte tabii, çok sevdiğim bir dizi! Ama kendisinin komedi türündeki filmlerini izleme hevesi duyacağımı sanmıyorum. Şöyle

bir sıralama yapabilirim: İçerik, çevre, sosyal medya (yorumlar, eleştiriler), yönetmen, reklamlar (afiş ve fragman). Zaten çok fazla film izleyemiyorum. Sinema konusunda pek bilgili de değilim. Bu yüzden evet, bu şartlarda beklentimi karşılıyor. Genellikle tek başıma film izliyorum. İnsanlar benimle film izlemeyi pek tercih etmiyorlar; sıkılırsam dikkat dağıtıyorum. Kesinlikle evde film izlemeyi tercih ediyorum. Sinemaya en son kaç yıl önce gittiğimi hatırlamıyorum. Bunun iki sebebi var: Birincisi, evde izlerken ilgimi çeken ya da anlamadığım bazı sahneleri geri alıp tekrar izliyorum ya da tam tersi, sıkıldığım/tahmin ettiğim kısımları geçerek izliyorum. İkincisi, sinema salonunda kapalı kalmak beni rahatsız ediyor. Heyecanlanmak, merak etmek ve bir şeyler öğrenmek için film izliyorum. Bazen öyle bir film izliyorum ve öyle etkileniyorum ki, ertesi güne çok farklı başlıyorum. Hayatımda ilk kez bir Recep İvedik filmi izledim. (Tabii reklamlarına, yorumlara, tartışmalara, Recep İvedik'e özenip taklidini yapan çocuklara ve yetişkinlere sık sık maruz kaldığım için konuyu az çok biliyordum.) Bu filmi izlediğimi unutmak istediğim için kısa bir yorum yapacağım: Renkli görünsün diye içine bütün baharatların doldurulduğu lezzetsiz bir çorba gibiydi. Pek film izleyemeyen bir insan olduğum için Sarmaşık filmi izlemek de daha önce aklıma gelmemişti. Bu çalışma için izledim. Sistem eleştirisi nasıl bu kadar doğal, sade ve film içinde sorunun çözümü gösterilmeden çözümü bu kadar net anlatacak şekilde yapılabilir! Sinemaya fazla ilgi duymadığım ve izleyebileceğim filmlerin skalası çok dar olduğu için her iki film de aslında bana tam olarak hitap etmiyor. İkisinden birini seçmem gerektiği için tabii ki Sarmaşık diyorum. Sarmaşık filmi zaten beni günlük hayatta da çok rahatsız eden “şimdiki devlet (otorite) terbiyesi, bencillik, kraldan çok kralcılık, umursamazlık, liyakatsizlik, şuursuzluk, sınıf/emek sömürüsü” gibi sorunları göstermiş. Sistemin de desteklediği bu özelliklerin, insanları ortak sorunlarının çözümünden nasıl uzaklaştırabileceğini anlatmış. Bunu yaparken, olumsuz özellikleri yüceltmemiş, normalleştirmemiş, karakterleri doğrudan suçlamamış, kahraman yaratmamış... Amacı zaten rahatsız etmek olan bu filmle ilgili olumsuz bir eleştirim yok. Aksine hayranlıkla izledim. Recep İvedik 5, aslında benzer olumsuz özellikleri, -filmin türü nedeniyle- abartarak anlatıyor ama sonunda madalya takıyorlar! Bir de komedi filmi olmasına rağmen komik bulmadım. Recep İvedik: Müzik uyumu. Sarmaşık: Umut aşılایıcı, sade, gerçekçi, objektif, demir atma sahnesi, müzikleri (Cem Karaca girişi neydi öyle!), oyunculuklar; sanki oyuncular ne kadar iyi bir işin içinde olduklarının

farkında oldukları için, bu inançla, öyle vermişler rollerinin hakkını. İzlemeyi tercih ettiğim film türlerinde daha fazla deneme yapıyor olmasından memnunum. Bazı filmlerde beni rahatsız eden; her şeyin –duyguların, oyunculukların, bazen renklerin fazla abartılması ya da izleyicinin anlayacağından emin olmak için tekrar tekrar vurgulanması. Kültür Bakanlığının sanata verilen destekler konusunda adil olduğunu düşünmüyorum. Kriterleri arasında kamu düzeni, genel ahlak falan var; böyle şartlar arasında nasıl yaratıcı olunabilir ki! Belki desteklemeleri daha iyidir.

Katılımcı Netflix ve BluTv üyeliği bulunduğunu, Netflix'i tercih ederken yine geniş bir yelpaze sunmasını ve içerik olarak kendine hitap edecek yapımların bulunduğunu belirtmektedir. İzlenilen iki filmi de kendine yakın görmemekle birlikte oyunculuklar, tema, mesaj anlamında Sarmaşık filmi daha çok beğendiğini belirtmiştir. Film seçiminde içeriğin başlıca etken olduğunu, sonrasında çevre ve diğer faktörlerin etkisini belirtmiştir. Bu anlamda içeriğin film seçiminde her ne kadar etkili olduğunu söylesek de çevresel etkenler de bir o kadar belirleyici olmaktadır. Başka insanların yönlendirmesi, sosyal medya reklamları gibi etkenler de film izleme alışkanlıklarına yön verebilmektedir. Recep İvedik 5'deki müzik uyumuna da değinen katılımcı, beğenmediği bir filmdeki teknik bir hamlenin izleyici üzerinde bıraktığı olumlu etkiye de gönderme yapmaktadır. Bu anlamda son yıllarda Türkiye'de teknik anlamda çok ilerleme kaydeden sinema sektörünün başarısını da görmemize neden olmaktadır. Ayrıca katılımcı, sorulan son soruda sinemada sansür ve özgürlükler konusuna da değinmiş, adil bir destekleme yapılmasını savunmuştur. Tek başına film izleme alışkanlığı da teknolojinin gelişmesi ve daha rahat ulaşılabilmesiyle birlikte sinema algısının, film izleme alışkanlıklarının değiştiğini göstermektedir.

Üçüncü katılımcı: *A.G., yaş 29, kimya mühendisi, kadın, lisans mezunu, evli*

Netflix, Disney plus, IP tv kullanıyorum. Netflix ve Disney plus genellikle izlemeyi tercih ettiğim dizi ve filmleri içeriyor. Nadir kullandığım platformlara IP tv üzerinden erişim sağlıyorum. Film seçerken çevremden belirttiği görüşler benim

için önemlidir. Filmin konusu, türü ve popülerliği de seçimimde etkilidir. Çoğu zaman bir filmi izlemeden önce yorumlarına bakarım. Bence özellikle son dönemlerde vizyona giren ve platformlarda bulunan filmler eskisi kadar başarılı değil. Genellikle bir filmi çok merak ettiğim için değil canım film izlemek istediğimde araştırma yapıp, güzel bir film bulmaya çalışıp film izlerim. Güzel film bulmakta zorlanıyorum. İnsanlarla film izlemeyi tercih ederim. Filmı yorumlamak, ortak aktivite yapmak ve sosyallik açısından daha çok keyif veriyor. Filmı sinemada izlediğimde kendimi daha çok kaptırıyorum ve daha çok keyif alıyorum. Çünkü sinema ortamı ekran, ses sistemi gibi evde sağlayamadığımız özelliklere sahip ve daha çok odaklanabiliyorum. Benim için sinema filmı izlemek boş vakitlerimde keyif alabileceğim bir aktivitedir. Sarmaşık filmı daha çok hitap ediyor. Çünkü konusu ve türü açısından daha çok ilgimi çeken ve beni etkileyen bir filmdi. Sarmaşık filminin konu bazında ağır ilerlemesinden hoşlanmadım. Sarmaşık filmı türüne sahip bir filmin beni daha çok etkilemesini ve içine çekmesini beklerim. Recep İvedik 5 filminin ise bel altı ve argo sahneleriyle güldürmeye çalışması izlerken rahatsız ediciydi. Sarmaşık filminin konusu ilgi çekiciydi ve yapılan ironi etkileyiciydi. Recep İvedik 5 ise izlerken güldüren sahnelere sahipti. Yerli sinema filmleri çoğunlukla yabancı filmler kadar yaratıcı ve etkileyici senaryolara sahip olmuyorlar maalesef. Yine de ilgimi çekerse izlerim. Kültür Bakanlığı bütçesi ile sinema filmlerine destek verilirse belki potansiyeli yüksek olan ancak bütçesi yetersiz olan filmler hak ettiği başarıya ulaşabilirler. Bence kendi türünde iyi olan filmlere destek verilebilir. Bunun için jüri oluşturulabilir.

Katılımcı çeşitli film izleme platformlarına üye olduğunu ve izlediği filmlerin genelde kendisini tatmin etmediğini belirtmektedir. Bu durumu, izleyicinin bir arayış içerisinde olduğu doğrultusunda yorumlamak doğru olabilir. Sinemada film izlemeyi tercih etmesi ve film sonrası insanlarla film üzerine konuşmayı tercih etmesi, sinemanın sadece bir film izleme etkinliği olmaktan ziyade, sosyal bir etkinlik olma gibi bir anlam ifade ettiğini de söyleyebiliriz. Sarmaşık filmindeki küfür ve argo izleyiciyi rahatsız etmezken, Recep İvedik 5'deki küfür ve argonun rahatsız etmesi, bir anlamda içeriğin, oyunculukların, mesajın ve türün izleyici üzerindeki farklı etkilerinden de bahsetmemize olanak sağlamaktadır. Argonun ve küfrün Recep İvedik 5 filminde izleyiciyi rahatsız etmesiyle birlikte, izlerken güldürmesi de ayrıca izleyiciyi anlak da olsa filmin içerisinde tuttuğunu göstermektedir.

Dördüncü katılımcı: Y.E.S., 30, Muhasebeci, Yüksek Lisans, Bekar

Ücretli olarak Exxen platformunu kullanıyorum. Filmlerin yanı sıra futbol maç yayınlarını da verdiği için tercih ediyorum. Filmi seçmemdeki en önemli faktör yönetmen olmuştur. Ülkemizde sosyal ve komik içerikler yönünden beğendiğim için tercih etme sebebidir. İzleme Platformları ülkemizde yeterli düzeydedir ama sinema alanları için aynı şeyi söylemeyiz. Toplumsal gelişme ve ahlak yönünde vizyona giren filmlerde kısıtlama olduğunu düşünüyorum. Sosyal çevremle izlemeyi tercih ederim hem film hakkındaki görüşleri hem de tartışmalar gelişimim için katkı sağlayacağı düşüncesi yönündeyim. Evde film izlemeyi tercih ederim çünkü kendimi daha rahat hissettiğimden dolayıdır. Sinema filmleri izlemek hayatın gerçeklerini ve sosyal ve toplumsal yönde fikir edinmemizi sağlamaktadır. Aynı zamanda sektörün ağırlığını ve önemini gözler önüne sermektedir. Recep İvedik daha çok hitap ediyor sebebi ise insanları hayatın zorlukları içinde gülmelerini ve biraz rahat hissetmelerini sağlar bu yüzden bende etkisi daha fazla olmaktadır. Bu iki Filmde benim için bazı sahneleri abartıya kaçması dışında herhangi bir rahatsızlık hissettirmektedir. Sarmaşık filminde hoşuma giden yönü kaptan ile gemicilerin mücadele duygusu iyi aksettirilmesi ve otoriteyi iyi şekilde anlatmasıdır. Recep İvedik 5 filminde hoşuma giden ise milli takım mücadelesini güldürücü bir şekilde aksettirmesidir. Yerli sinema filmlerimiz toplumsal duygu konusunda iyi analiz edilip bize aktarılması konusu iyi iken çok önemli konularımız varken yurtdışı sinema filmlerinden eksik kalmasıdır. Kültür bakanlığımızın sinema filmlerine destek konusunda yardımcı olması toplumu sinema aracılığıyla ülkemize dünyaya yaraşır şekilde temsil etmesi gerekmektedir. Maddi ve manevi konuda yetersiz olduğu ancak bu konuyu dile getiren pek olmamaktadır. Bu konu hem vatandaşları hem de bürokrasinin dile getirmesi gündeme alınması gerektiği yönünde düşüncesindeyim.

Katılımcı Exxen platformuna üye olduğunu söylemektedir ve burada önemli olan nokta, izleyicinin filmler dışındaki ilgi alanlarının da ücretli platform seçerken tercihini belirliyor olmasıdır. İzleyici tek platformda film izlerken, aynı zamanda aynı platformda futbol

maçlarını da izleme imkanı bulmaktadır. Evde sosyal çevresiyle birlikte film izlemeyi tercih etmesi de aynı zamanda ev rahatlığı ve teknolojinin gelişmesiyle sinemayı eve getirme düşüncesini ön plana çıkarmaktadır. Katılımcının Recep İvedik 5 filmini kendine daha yakın hissetmesinin sebebi de milli duyguların bir komedi filminde işlenmesinin izleyicide bıraktığı etkiden kaynaklanmaktadır. Yine izleyici sinema filmlerindeki sansürün varlığından söz etmektedir ve rahatsızlığını dile getirmektedir.

Beşinci katılımcı: M.S., 22, Öğrenci, Erkek, Üniversite mezunu, Bekar

Herhangi ücretli bir film izleme platformu kullanmıyorum. Film seçerken seçimi etkileyen temel faktör genellikle çevre, sosyal medya ve içerik oluyor. Genellikle beklentilerimi karşılıyor. Arkadaşlarımla birlikte film izlemeyi daha çok tercih ediyorum. Filmi izlerken ve filmi izledikten sonra beraber fikir alışverişi sağlayabiliyorum. Sinemaya gidip film izlemeyi daha çok seviyorum, filmi izlediğim ortamın o şekilde olması beni daha çok konsantre ediyor. Zamanı verimli harcamak anlamına geliyor. Recep İvedik 5 filmi bana daha çok hitap ediyor, sebebi genel anlamda komedi kültürüne aşina olmam sebebiyle ve izlerken mutlu olduğum için. Herhangi rahatsız olduğum bir nokta yok. Temel olarak izleyiciyi ekrana kilitleme ve klişe repliklere sahip olması. Komedi kategorisi üzerine daha fazla yoğunlaşılmalı ve bu açıdan gelişmelere açık diye düşünüyorum. Mevcut açıdan bakıldığında global açıdan daha iyi pazarlanmalı. Elbette destek verilmeli. Genel kitleye hitap eden ve global anlamda pazarlanması daha uygun olan filmlere destek verilmesini doğru buluyorum.

Katılımcı ücretli bir platform kullanmamakta ve ortamın büyümesinden dolayı sinemada film izlemeyi tercih etmektedir. Komedi filmlerine olan vurgusu ve Recep İvedik 5 filmini kendine daha yakın görmesi, film seçerken etkilendiği şeylerin başta çevre ve sosyal medya olması, Türkiye’de komedi filmleri ve pazarlanması konusunda yapımcıların başarısını göstermektedir. Özellikle sosyal medyanın gücüyle ve bu sayede insanlar arasında filmlerin vizyonda olduğu bilgisinin yayılmasıyla bu pazarlama aşamasının başarılı bir şekilde

yürütüldüğü söylenebilir. Yine katılımcı Kültür Bakanlığı'nın filmlere verdiği destek konusunda global pazarın önemini ve ticari kaygılarını dile getirmektedir.

Altıncı katılımcı: İ.G., 22, öğrenci, kadın, üniversite, bekar.

Kullanmıyorum. Reklamlar, sosyal medya, aile, çevre. İzlediğim filmlerin çoğunluğu eski filmlerden oluşuyor. Yeni dönem filmlerini çok beğendiğim söylenemez. Şahsen insanlarla film izlemeyi daha çok seviyorum. Evde izlemeyi tercih ediyorum. Evde izlemek daha rahat geliyor. Arkadaşlarımla ya da ailemle zaman geçirmek için ideal bir aktivite bence. Komedi filmleri bana daha çok hitap ettiğinden Recep İvedik diyorum. Recep İvedik 5 filminin biraz küfürlü olması olabilir. Yok. Yerli sinemada ağırlıklı olarak komedi, korku filmleri ağırlıklı bilim kurgu, aksiyon gibi filmler de çekilebilir. Kesinlikle destek verilmeli. Bilim kurgu filmlerine verilen destek artırılabilir bence. Ülkemizde gün geçtikçe artan bir bilim kurgu hayranlığı var.

Katılımcı ücretli bir platform kullanmamakta olup, izlediği filmlerin çoğunun eski filmler olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda da vizyondan kalkmasının üzerinden belirli bir süre geçen filmlerin bazı web sayfalarında ve Youtube'da yayımlandığını düşündüğümüzde izleyicinin ücretli bir platforma ihtiyaç duymaması telif hakları çerçevesinde kabul edilebilir bir durumdur. Katılımcı, Recep İvedik 5 filmini tercih etmekle birlikte yine bu filmdeki argo ve küfürden rahatsız olmaktadır. Bilim kurgu türündeki filmlerin Türkiye'de az olduğunu ve Kültür Bakanlığı'nın bilim kurgu filmlerine destek vermesi gerektiğini söyleyen katılımcının izleme alışkanlıklarının da bununla bağlantılı bir biçimde şekillendiğini söyleyebiliriz. Yine katılımcı film seçerken reklamlar, sosyal medya ve çevrenin etkili olduğunu söylemektedir. Burada bir kez daha reklamların ve sosyal medyanın kitleleri yönlendirme gücünü görmekteyiz.

Yedinci katılımcı: *İ.M.G., 22, Üniversite Mezunu, Bekar.*

Netflix ve Amazon Prime kullanıyorum. Önceliğim kesinlikle beni alakadar eden bir konuyu içermesi, ama çok popüler ve sevilen bir film varsa, "insanlar bunun neyini beğenmiş olabilir, dur ben de izleyeyim de kendim karar vereyim, kendime göre yorumlayayım." Bakış açısına girebiliyorum. Kısaca filmin popüleritesi ve genel izleyicinin beğenip beğenmemesi durumu benim izleme etkimde büyük rol oynuyor. Özellikle Amerika'da yaşanan son grev vakalarından sonra pek çok içeriğin ya tamamen iptal olduğundan, ya da uzunca bir süreliğine ertelendiğinden haberdarım. Bu durum şu anki sinema ve dizi sektöründe büyük bir kıtlığa ve tekdüzeliğe yol açıyor. Bunun üzerine dizi-film platformlarının ardı ardına yeni isimler ile kuruluşu, böylelikle kendilerine daha temiz bir para akışı sağlama çabasına girmesi, büyük bir sorun ortaya çıkardı. Çünkü her bir platform kendi sahip olduğu dizi ve filmleri kendi platformlarına koymaya başladılar. Ama bu bir süre sonra sürekli aynı platformu kullanan kullanıcılar için bir sıkıntı haline almaya başladı. Çünkü her platforma farklı miktarda ayrı ücret ödeme kısmını geçtim, platform içersinde bulunan içerikler sadece isim haklarına sahip olunan içerikler olduğu için bir süre sonra büyük bir kıtlık baş gösteriyor. Sonrasında insanlar da kalitesiz bir şeyler izlemek yerine bir şey izlemeyi tercih ediyor. Sırf bu yüzden yeni çıkan platformlara özel içerikleri alelacele çektiler. Bu da içeriklerin, isminin hakkını vermemesiyle, yani yine kalitesiz bir içerik olarak izleyicilerin karşısına çıkmasıyla son buldu. Kısaca özellikle son dönemde genel kalitede bile içerik görmeyi özler hale geldiğimizi düşünüyorum. Zaten sırf bu yüzden vizyonlara tekrar tekrar eski ve kaliteli filmleri getirip duruyorlar. Hem yeni platformlardaki kalitesiz içeriklerin evrenine ilgi duyabilecek daha çok izleyici kitlesi kazanabilmek için, hem de eski eserleri tekrar sunarak bedavadan para kazanabilecekleri için. Günümüzdeki içerikler vasat olsa da, eski şaheserleri izlemeyen, izlemeye fırsat bulamayan ama isimlerini çokça kez duymuş olan bir çok kişi de mevcuttur. Eski filmleri yeniden vizyona soktukları için eski filmler beklentilerimin üstünde bir deneyim yaşatırken, yeni çıkan içerikler ise pek tatmin etmiyor. Ben genelde tek başıma bir şeyler izlemeyi severim. İnsanların

yanındayken bir şeylere tepki verme zorunluluğundaymışım gibi hissettiğimden dolayı, tepkimi kendime saklayarak tüm efor ve odağımı içerikte yer alan olayları anlamaya adanmak isterim. (Bu yüzden Türk içerikleri benim klasmanında bir tık sınıfta kalıyor.) Maddi durumum ve zamanım varsa kesinlikle sinemada bir şeyler izlemeyi tercih ederim. O salonlarda yaşadığım duyguyu başka hiçbir şekilde yaşatamayan pek çok anım var çünkü. Evde izlemek ile sinemada izlemenin deneyimi hiçbir şekilde aynı değil ve bence gerekli şartlar karşılanırsa sinema apayrı bir seviye. (Özellikle IMAX) Sinema filmi izlemek demek, sonradan yaratılmış bir bilim kurgu dünyasında, gerçek hayattan uzakta en az 2 saatini geçirmen demek. Ve gerçek hayatı acı ile dolu, kaotik bulan benim için bu durum inanılmaz bir deneyim. Uzayda yalnız olmadığımızı düşündüğümden midir bilmiyorum, başka evrenlerde bu tür hikayeler yaşandığına veya en azından belirli bir zaman sonra yaşanacağına inanıyorum. Gerçek hayattan uzaklaşma ve keyifli zaman geçirme anlamında birebir. Sadece hayattan uzaklaşmayı sağlamaz filmler. Gerçek hayata dair izleyene bilgiler de kazandırır. İzleyeni hiç yaşamamış olduğun bir yaşamın içine sokar, deneyimleri olduğu gibi aktarır, deneyim ve bilgisellik doludur filmler. Recep İvedik serisinin ilk 3 filmini başarılı buluyorum. Toplumsal normlara uymayan bir kişiliğin günümüz dünyasında insanlarla iletişim kuramayışına şahit oluyoruz. Ama 4 ve sonraki filmlerde artık içeriğin suyunu çıkarma çabasına girilip saçmalandığını düşünüyorum. Sarmaşık ise bambaşka bir hikâye. Buldukları gemide korumaları gereken tek şey akıl sağlıkları da değil. Aksiyon ve gerilimi başarılı bir şekilde yansıtabilse de drama kısmının Recep İvedik serisinin ilk üç bölümünün drama ve üzüntü duygusunu daha iyi yansıttığını düşünüyorum. Araya komedi de kaynayınca eğlence payı da yükseliyor. Ama 5. Filmi değerlendiriyoruz, dolayısıyla her şeye rağmen bana Sarmaşık'ın daha çok hitap ettiğini düşünüyorum. Recep İvedik'in yapısı gereği yaptığı yerli yersiz hareketler bazen fazla yersiz kaçabiliyor bence. Sarmaşık filminde ise filmin hız problemi olduğunu düşünüyorum. Orta kısımlarda azıcık da olsa sıkıldığımı ama sonlara doğru aynı heyecanı tekrardan kazandığımı hatırlıyorum. Recep İvedik 5 filmiyle alakalı Hatırladığım en olumlu şey, Türk sporunu desteklediği, veya desteklemeye çalıştığı durumu olur. Sarmaşık ise insanların birbirine verdiği önemin ne kadar kolay vazgeçilebilir olduğunu gösterebilmesi açısından bilgi ve deneyimiyle insanlara olumlu yön katan bir film. Daha önceden de söylediğim gibi, günümüzde o kadar yaratıcı, yenilikçi işler çıkmıyor. Bu da kaliteyi törpülüyor diye düşünüyorum. Artık bilgisayar oyunlarının

senaryolarından kısıp kısıp yeni dizi diye sunmaya bile başladılar. O yüzden eski filmleri vizyona tekrar koymalarını yeni içerik olarak saymazsak elimizde patlamaya hazır bombalar olduğunu söyleyebilirim. Yeni içeriklerin kolay tekrara binebilen ve özgünlükten uzak olduklarını düşünüyorum. Sinema bir ülkenin sanat değerinin ne denli yüksek olduğunun yansımasıdır bana göre. Sinema sektörüne ve filmlerine verilmeyen her destek ülkemizin sanatının ve camiasının gelişmesinin önüne bir engeldir diye düşünüyorum. O yüzden bakanlık tarafından her türlü desteğin televizyon-sinema tarafına verilmesi taraftarıyım. Geri kaldığımız aksiyon filmleri ve korku filmleri önde olmak üzere diğer tüm türlere de yardım yapılması taraftarıyım.

Katılımcı birden fazla film izleme platformuna üye olmasına rağmen film kıtlığından, yapılan filmlerin birbirini tekrar ettiğinden yakınmaktadır. Bu durum her ne kadar platformlardaki film yelpazesi geniş olsa da yapımların birbirine benzer ve gerektiğince özgün olamayabileceğini bizlere göstermektedir. Sinemada film izlemenin, atmosferin ve sinemaya gitme eyleminin sosyal getirilerini de yine katılımcının verdiği cevaplarda görebilmekteyiz. Katılımcı Recep İvedik serisinin ilk üç filmine sıcak yaklaşırken, 5. Filme aynı yaklaşmamaktadır. Bu durum da yine katılımcının daha önce verdiği cevaplarda öne çıkan birbirini tekrarlama ve özgün, yenilikçi olmamasından kaynaklanmaktadır. Sarmaşık filminin de belli bölümlerdeki hızı katılımcıyı rahatsız etmiştir. Fakat buna rağmen iki film arasında düşündüğümüzde katılımcı Sarmaşık filmini kendine daha yakın hissetmektedir. Kültür Bakanlığı'nın verdiği destekler konusunda da katılımcı, çeşitli türlerdeki filmlere destek verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu anlamda dünyaya kıyasla bazı türlerdeki yapımlarda dünya yapımlarına göre Türkiye'nin daha geri kaldığını, gelişmesi gerektiğini savunmaktadır.

Sekizinci katılımcı: B.A., 22, Öğrenci, Üniversite, Bekar.

Kullanmıyorum. Sosyal medya, yönetmen ve oyuncular. Hayır çünkü kapitalizm etkisinde özgün olmayan sadece para kazandıran ve çok fazla reklam geliri getiren konular filmlerde yer almaya başladı. Sevdiğim insanlarla film izlemeyi tercih ederim çünkü komik sahnelerde gülmek ve daha sonrasında filmi tartışmak hoşuma gidiyor.

Evde film izlemeyi tercih ederim çünkü filmime eşlik edecek şeyi istediğim şekilde seçebilirim ve istediğim an filmi durdurabilirim ya da geri sarabilirim. Sinema filmi izlemek bir süre de olsa dünyadan uzaklaşıp filmdeki dünyaya odaklanmayı sağladığı için benim üzerimde rahatlatıcı bir etkisi var. Sarmaşık filmi çünkü sorgulatan filmleri seviyorum ve film sonrası tartışabileceğim içerikte filmler daha çok hoşuma gidiyor. Recep İvedik 5 filmindeki bazı şakalar komik gelmiyor. Recep İvedik 5 filmindeki azim ve bunun sonucunda elde edilen başarının absürt bir şekilde işlenmesi hoşuma gitti.

Sarmaşık filminde ise otorite kaybının gitmeyen bir gemiyle anlatılması ve sade bir gerilim olmaktan çok sembolik bir anlatım sunması hoşuma gitti. Bazı yerli dram filmlerinin gerçekten kaliteli olduğunu düşünüyorum ama yerli sinemada birçok konuda kaliteli senaryolar üretilmiyor (bilim-kurgu, fantastik, aksiyon vb.) ve genel olarak birçoğu kendini tekrar eden senaryolar. Evet, yeni senaristlere destek amaçlı güzel içerikteki kaliteli senaryolara destek verilmeli.

Katılımcı ücretli bir platform kullanmadığını belirtmektedir. Buna rağmen evde film izlemeyi ve bu eylemi çevresindeki insanlarla birlikte gerçekleştirmeyi tercih ettiğini söylemektedir. Çevresindeki insanlarla birlikte film izleme tercihini bahsi geçen katılımcı özelinde değerlendirdiğimizde sinema kavramı hangi nedenle olursa olsun sinema salonlarından evlere taşınmış olsa da bireyselliğin aksine sosyal bir etkinlik olduğunu söylemek mümkündür. Yine katılımcı, Türkiye’de dram türünde kaliteli yapımlar olmasına rağmen diğer türlerde bu oranda bir gelişme olmadığını belirtmektedir. Ve aynı zamanda sinema filmlerine destek konusunda kalite konusunun önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Dokuzuncu katılımcı: *Y.S., 22, erkek, öğrenci, bekar*

Kullanmıyorum. Önce izleyeceğim şeyi içeriğine bakarım, vaktim varsa ve fragmanlarla vesaire ilgimi çekebildiyse izlerim. Özellikle son dönemde izlediğim içerikler beklentimi karşılamıyor. Bu yüzden de filmler ve diziler pek de ilgimi çekmiyor. Her geçen gün üretim kalitesinin gitgide düştüğünü düşünüyorum. İki seçenek de hoşuma gider. İnsanlarla izlediğimde daha eğlenceli geliyor fakat filme

odaklanmak istiyorsam tek izlemeyi tercih ederim. Ekonomik açıdan daha rahat olduğundan dolayı evde izlemeyi tercih ediyorum. Sinemaya sadece çok merak ettiğim bir içerik olursa gitmeyi tercih ediyorum. Vakit öldürmek için iyi bir aktivite olduğunu düşünüyorum. Sarmaşık filmi sanatsal açıdan başarılı bir film. Ancak açık konuşmam gerekirse ben sanat filmleri izlemeyi pek sevmiyorum. Filmleri eğlenmek için seyrediyorum dolayısıyla Recep İvedik filmi bana daha çok hitap ediyor diyebilirim. Her ne kadar serinin 5. Filmi eski serinin daha eski filmlerine nazaran kalite düşmesi yaşasa da bana göre Recep karakteri modern zamana uyum sağlayamamış, yalnız ve depresif bir adamın kaygılarının ve toplumda yer edinme çabasının komedi ile bağdaşık bir dışa vurumda sergiliyor. Ve ben bunu başarılı buluyorum. Rahatsız eden bir şey yok. Benim genel olarak izlediğim filmlerden beklentim bana ne sunduğu ile ilgili. Eğer biraz gülmek istiyorsam Recep İvedik 5 bana bunu veriyor ve keyifle izliyorum. Sanatsal açıdan sarmaşık kafa karıştırıcı öğeler barındırıyor. İşi ilginçleştiriyor ama bence izleyicinin odağını kaybettiriyor. Yerli sinema filmleri iş komedi ve drama geldiğinde gayet yüksek performanslar sergiliyorlar. Fakat bence bilim-kurgu, aksiyon tarafında başarılı ses getirebilir veya kaliteli hiçbir proje yok. Korku filmlerinde ise durum biraz daha ilginç, çünkü korkunç olması gereken filmler benim fikrimce ancak ve ancak gülünç iş seviyesinde kalabiliyor. Neden olmasın tabi ki verilebilir. Aksiyon, bilim-kurgu bölümüne ağırlık verilmeli. Tabi öncelikle Türk CGI'ı geliştirilmeli. Çünkü Türk sinemasında bu durum tam anlamıyla vasat durumda diye düşünüyorum.

Katılımcı ücretli bir film izleme platformuna üyeliği olmadığını belirtmektedir. Bunun nedenini ise üretilen yapımlarda kalitenin gün geçtikçe düştüğünü ve izlenmeye değer film bulamaması olarak açıklamaktadır. Evde film izleme tercihinin nedeni ise kullanıcıya göre daha ekonomik olmasıdır. Bu anlamda baktığımızda katılımcının hem istediği kalitede film bulamaması hem de daha ekonomik yolları tercih etmesi, sinema salonunda film izleme ve ücretli bir platforma üye olma beklentilerini Türkiye özelinde azaltmaktadır. Dolayısıyla sinema endüstrisinin geleceği hakkında bir nevi olumsuz düşünmemize neden olmaktadır. Aynı zamanda katılımcı sanat filmlerini izlemeyi çok fazla tercih etmediğini belirtmektedir. Her ne kadar serinin daha önceki filmlerine göre daha aşağıda kaldığını söylese de bahsi geçen Sarmaşık ve Recep İvedik 5 filmleri arasında Recep İvedik 5 filminin kendisine daha yakın olduğunu söylemektedir. Burada izlenen filmin türünün de diğer etkenler dışında büyük ölçüde etken olduğunu söylemek mümkündür.

Onuncu Katılımcı: *A.G.B., 23, tiyatro oyuncusu, erkek, lise, bekar*

Blu TV kullanıyorum. Behzat Ç. izlemeyi sevdiğim için kullanıyorum. Sosyal medyada tanıtımı yapılan filmler arasından dikkatimi çekenleri tercih ediyorum. Genellikle karşılıyor, fakat fragmanda filmin tüm içeriği gösterildiğinde, filmi izlerken tüm senaryoya hâkim olduğum için zevk alarak izleyemiyorum. Çoğunlukla tek başıma izlemeyi tercih ediyorum. Çünkü insanların film izlerken sohbet etmesi benim dikkatimi dağıtıyor. Zaman bulamadığım için evde izlemeyi tercih ediyorum. Boş vakitlerimi kaliteli ve güzel zaman geçirmek için değerlendirdiğim bir aktivite olarak görüyorum. Psikolojik ve gerilimi yüksek olan filmleri izlemeyi tercih etmiyorum, bu sebeple Sarmaşık filmi ilgimi çekmedi. Recep İvedik 5 komedi olarak çok ilgimi çekmedi fakat birlikten güç doğacağını aşılacağı için iki film arasında Recep İvedik'i tercih ederim. Recep İvedik serilerinde çok fazla argo kullanılması beni rahatsız ediyor. Sarmaşık filminde senaryonun akışının yavaş olması haricinde beni rahatsız eden bir şey yoktu. Recep İvedik 5' te güzel dostluklar kurulduğunda elde edilemeyecek başarı yoktur. Sarmaşık filminde de Türk insan tipolojisine güzel değinildiği düşünüyorum. Son dönemde fenomenlerin çıkarttığı filmler her ne kadar sıkıcı ve içi boş olsa da son dönemde çıkan filmlerin bazılarının başarılı işler çıkarttığını düşünüyorum. Fenomenlerin çıkarttığı filmleri kültürel anlamda önemli ve değerli bulmuyorum. Bu sebeple verilecek maddi desteğin alanında değerli olan emekçilere ayrılması gerektiğine inanıyorum.

Katılımcı sadece izlediği bir diziden dolayı bir ücretli film izleme platformuna üye olduğunu belirtmektedir. Ayrıca sosyal medyada reklamı iyi yapılan filmlerin kendisini izleme konusunda tercih yapmaya götürdüğünü de söylemektedir. Recep İvedik filmi bir komedi ürünü olarak çok beğenirse de izlenen iki film arasında Recep İvedik'i tercih ettiğini de belirtmektedir. Yine burada çekilen filmlerin sosyal medya reklamlarının izleyiciye filmi izletmek adına yönlendirici olduğunu görmekteyiz. Her iki film arasından komedi ürünü olan Recep İvedik 5'i tercih eden katılımcı ayrıca son dönemde sosyal medya

fenomenlerinin rol aldıkları yapımları da eleştirmekte ve daha kaliteli içerikler üretilmesi gerektiğini savunmaktadır.

On birinci katılımcı: S.Ü., öğrenci, erkek, yüksek lisans, bekar

Netflix kullanıyorum. Popüler olduğu için ve kullanımı basit olduğu için. Film seçimlerinde ilgi alanlarım ve etrafımdakilerinin tavsiyesi beni yönlendiriyor. Film izleme platformları ve sinemadaki filmler beklentilerimi genelde karşılıyor, çünkü çok yüksek bir beklentim olmuyor. Tek başıma film izlemeyi tercih ederim, çünkü insanları ikna edip ortak bir filmde buluşmak genelde zor bir organizasyon. Sinemaya gitmeyi tercih ederim, çünkü sinemada daha çok havaya giriyorum. Sinema filmi izlemek beni eğlendiriyor. Recep İvedik 5 bana daha çok hitap ediyor. Çünkü Sarmaşık beni gerdi. Recep İvedik ise komik ve basit bir film. O yüzden izlemesi daha rahat. Recep İvedik 5 çok basit. Bu sebeple bazen çok bayıyor. Sarmaşık filmi gergin. Yani insanı huzursuz ediyor. Recep İvedik 5 filminin rahat bir film olması hoşuma gitti. Sarmaşık filminin de kaliteli oyunculuğu ve konusu çok hoşuma gitti. Yerli sinema bana fazla karamsar, üzücü ve ciddi geliyor. Kültür Bakanlığı her türlü desteği sinema filmlerine vermeli. Tüm film türlerine teşvik vermeli ki devletin propagandasını daha iyi yayabilsin ve dünya çapında filmlerimiz daha çok sıklıkla rahat bir şekilde çıksın.

Katılımcı, popüler ve kullanımının daha basit ve kolay olmasından dolayı Netflix'i tercih ettiğini belirtmektedir. Burada sadece içeriğin öneminden ziyade izleyiciye sunulan teknolojik altyapının da bir o kadar önemli olduğunu söyleyebiliriz. Yine katılımcı izlenen iki film arasından Recep İvedik 5'i kendine daha yakın bulduğunu söylemektedir. Nedeni ise Sarmaşık filminin daha gergin olması, Recep İvedik'in daha basit ve güldürmeye yönelik olması olarak açıklanmaktadır. Bu durumda katılımcı özelinde, sinemanın güldürme etkisinin daha ağır bastığını ve yerli sinemanın üzücü, karamsar etkisinden de bahsetmesiyle birlikte yerelde daha çok komedi yapımlarını tercih ettiği çıkarımında bulunabiliriz. Buna

rağmen kendine hitap etmese de Sarmaşık filmindeki oyunculukların kalitesi katılımcıda olumlu etki bırakmıştır.

On ikinci katılımcı: *A.N.B., 30, Yüksek Fizik Mühendisi, Kadın, Yüksek lisans mezunu, Bekar*

Kullanmıyorum. Kullandığım dönemlerde Netflix, Disney + ve Amazon prime üyesiydim. Merakla bekleyip, izlemeyi istediğim birkaç dizi ve film için üyelik açmıştım. Filmde yer alan oyuncular, filmin türü ve içeriğini dikkate alıyorum. Bazı dönemlerde karşılıyor. İzlemekten zevk alıyorum hem platformlarda hem de sinemalarda. Bazen yapılan reklamlar filmin önüne geçmiş oluyor ne yazık ki sunulan beklentiyi karşılayamamış olabiliyor, bu da büyük bir hüsrana sebep oluyor. Eğer biyografi, belgesel veya yaşanmış bir hikâyeden uyarlanmış veyahut duygusal, romantik bir filmi izleyeceksem tek izlemeyi tercih ediyorum. Fantastik, macera, bilim ve kurgu türünü arkadaşlarımla ve ailemle izlemeyi tercih ediyorum. Evde rahat bir pozisyonda film izlemek çok keyifli olsa da benim için sinemada yüksek çözünürlük ve ses kalitesiyle izlemesi daha iyi bir seçim. Son dönemlerde kurgunun yarattığı avantaj sayesinde daha kaliteli işler ortaya çıktığını düşünüyorum. Bu sebeple, sinemada daha iyi işlerin çıkmasına ve izleyenlerin de keyifli vakit geçirmesini sağladığı inancındayım. İkisi de bana hitap etmiyor. Çünkü Sarmaşık gerilim doluydu, psikolojik olarak etkisi altında bırakabilecek bir türdeydi. Recep İvedik 5'te ise benim komediye olan bakış açımın tam zıttı. Güldürüp, eğlendiren bir tür olduğunu düşünmüyorum. Evet var. Sarmaşık filminde karanlık ve gerilim sahnelerindeki arka plan görüntüleri ve ses beni çok gerdi. Kan yerine sarmaşıkların çıkmasındaki manayı ben anlayamamış olabilirim ama benim için saçmaydı. Recep İvedik 5' te baştan aşağıya her şey abartılı ve saçmaydı. Sarmaşık filminde hoşuma giden tarafı gemi personelinin yaşadığı/yaşayabileceği olumsuzluklar güzel yansıtılmıştı. İnsanların olası agresif davranışları güzel işlenmişti. Recep İvedik 5' te olumlu bulduğum hiçbir şey yoktu. Birkaç öne çıkan ödüllü veyahut çok izlenen filmler dışında fazla abartıldığını düşünüyorum. İlgimi

çekmiyor. Senaryoların çoğu birbirinin aynısı gibi geliyor. Son zamanlarda da eskisi gibi iyi oyunculuklar sergilenmediğini düşünüyorum. Bunun yanı sıra tek tük de olsa başarılı filmlerde yapılmakta. Evet verilmeli. Bilim kurgu, macera veya fantastik filmler çoğunlukla yerli sinemada göremiyoruz. Sanıyorum ki kurgu gerektiren ve yüksek maliyetli film türleri olduğu için. Yillardır Türkiye'de çizgi film ve animasyon filmlerine de yer verilmiyordu. Lakin Pepe ve Rafadan Tayfa ile bu alana giriş yapılmış oldu. İleri teknolojinin de desteği ve ileri görüşlü senaristlerinde önü açılarak ve desteklenerek, gerekli maddi bütçe ayırımı ile bilim kurgu, fantastik ve macera filmlerini de yerli sinemada görebiliriz.

Katılımcı daha önce takip ettiği yapımlar nedeniyle bir süre birden fazla film izleme platformuna üye olduğunu ve şu an hiçbir üyeliğinin bulunmadığını belirtmektedir. Burada izleyicinin sadece belli yapımları izlemek üzere platformlara üye olabileceği ve aynı yelpaze içerisinde sürekli bir izleme alışkanlığının mümkün olamadığı gerçeğini görmekteyiz. Recep İvedik 5'in izleyicide olumlu bir duygu uyandıramamasıyla birlikte Sarmaşık filminin gergin oluşu da izleyicinin her iki filmi de kendisine yakın görmemesine neden olmaktadır. Bu anlamda türün izleme alışkanlıklarını belirliyor olmasından bahsedebiliriz. Katılımcı aynı zamanda filmlerin reklamlarının, filmlerin önüne geçtiğinden ve filmi izledikten sonra bunun bir hüsrana dönüştüğünden bahsetmektedir. Böylelikle, katılımcının daha önce kullandığı ücretli platformları artık kullanmamasında reklamlara karşılık içeriklerin izleyiciyi tatmin etmemesinin de etkisi olabileceğinden bahsedebiliriz.

On üçüncü katılımcı: *Y.Y.A., 28, Kadın, Akademisyen, Bekar*

Netflix'i kullanıyorum. Yerli ve yabancı dizi-film içeriği çeşitliliği sebebiyle yerli dijital medya platformları yerine Netflix'i seçmiştim. Aylık üyelik ücretleri nedeniyle ve çalışırken dizi-film izlemeye çok zaman ayıramadığım için tek bir dijital içerik platformuna üye olmayı tercih ettim.

Sevdiğim belli temalar ve aktörler var. Zaten Netflix içerik tercihlerimi, zevklerimi kısa bir sürede analiz edip üyeliğimin başlarından beri beğenebileceğim içerikleri öneri olarak karşıma çıkartıyor. Bu soruya net bir cevabım yok. Filme, yönetmene göre beklenti seviyem değişiyor.

Moduma ve ortam koşullarına göre değişiyor. Bazen ailemle ya da arkadaşlarımla film izleme kararı alıp sonrasında hangi filmi izleyeceğimize karar veriyoruz. Bazen vaktim oluyor, açıp tek başıma izliyorum. Bazense evde iş yaparken arka fonda eşlik etmesi için Netflix'ten bir dizi ya da film açıyorum. Sinema ücretleri arttığı için evde izlemek daha ekonomik hale geldi. Ancak vizyona yeni giren başka bir değişle evde izleme şansım olmayan filmleri, Oppenheimer gibi, izlemek için sinemaya gidiyorum. Bakış açımın değişmesi. İki seçenek arasında Sarmaşık filmini tercih ederim. Gemicilerin gemide kapalı kaldıkları dönemde psikolojilerinin bozulma sürecini seyirciye etkili bir şekilde ilettiklerini düşünüyorum. Recep İvedik karakteri kullanılan sözüm ona esprili dil, kaba-küfürlü konuşma şekli hiç hoşuma gitmiyor. Evet her filmde, belli sahnelerde güzel mesajlar verilmeye çalışılıyor olabilir ama bir o kadar da kötü örnek oluşturabilecek davranışlar sergileniyor. Recep İvedik filmlerini genel olarak izlemeyi tercih etmiyorum. Bir önceki soruda yanıtladığım üzere Recep İvedik karakterinin kaba konuşma, Recep İvedik karakterinin kural tanımaz davranış şekli, cinsel göndermeli esprileri hoşuma gitmiyor. Şiddetin ve küfürlerin komedi aracı olarak kullanması beni çok rahatlatıyor. Durum hikayelerinden çok olay hikayelerini tercih ettiğim için Sarmaşık'ın durum filmi oluşu benim için olumsuz bir etken. Sarmaşık'ın hayattan oluşu. Gemide personelin yaşamı, odaları, dertleri, BEDAŞ çalışanının BEDAŞ'ı dolandırması gibi toplumsal gerçeklere, sosyolojik gözlemlere (Kürt gemicilere film boyunca adıyla değil etnik kökeni ile hitap edilmesi gibi detaylara) yer vermesi. Filmde hoşuma giden noktalar. Genelde yerli sinema filmleri birbirini tekrarlayan, fazlasıyla anımsatan senaryolardan oluşuyor. Aynı aktörleri aynı rollerde görüyoruz. Örnek verecek olursak Osman Alataş, Şevket Çoruh, Oktay Kaynarca gibi aktörler hep birbirine benzeyen sert güç sahibi karakterleri canlandırıyor. Bu da oyuncularla film temaları arasında belli bir bağ ve beklenti kurulmasına sebep oluyor. X aktörleri varsa bu Y türünde bir yapımdır gibi. Kesinlikle T.C. Kültür Bakanlığı sinema filmlerinin yapımı için yapımcılara destek vermeye devam etmeli ve bu yardımı arttırmalı. Ancak destek verilecek film içeriği dikkatli seçilmeli. Propaganda amaçlı filmler, toplumda görüş

ayrılıklarına neden olacak filmler desteklenmemeli. Daha çok yaşanmış hayat hikayelerinden uyarlama, biyografik filmler ile tarihsel içerikli ve belgeseller gibi eğitici ve olabildiğince objektif içerikler desteklenmeli.

Katılımcı hem içeriğin beklentilerini karşılaması hem de üyelik ücretinin kabul edebileceği düzeyde olmasından dolayı Netflix'i tercih etmektedir. Platformda izlediği filmlerin, platformun kullanıcı algoritmasını şekillendirmesi ve karşısına daha çok tercih ettiği türde yapımların çıkması platform içerisinde kalmasının da temel nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadece, evde izleme şansı bulamadığı filmleri sinemada izleme tercihinde bulunduğunu da belirtmektedir. İzlenen iki filmde Sarmaşık, daha çok katılımcıya hitap etmektedir. Recep İvedik 5'deki argo, bel altı espriler katılımcıyı rahatsız etmiştir. Katılımcı, yerli sinemada sürekli aynı yüzlerin olmasından ve yapımların birbirinin tekrarı ya da benzeri olmasından şikâyet etmektedir. Burada, bu tür yapımların oldukça fazla olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda toplumda karşılığı olan bir arz-talep meselesinden bahsedebiliriz. Fakat bu arz-talebin de sosyal medya, reklam, popülerlik gibi belirli etkenler altında geliştiğini de söylemek mümkündür.

On dördüncü katılımcı: *K. K. Yaş 27. Beslenme Koçu. Lisans mezunu. Bekar.*

Netflix'i tercih ediyorum. Benim film zevkime hitap eden kaliteli içerikler olduğunu düşündüğüm için. Beni etkileyen bir etki çevresi yok. Genelde herkesin popüler olarak izlediği filmleri ben popülaritesini yitirdiği zaman izliyorum. Hayır. Çünkü artık çok fazla benzer içerikler, benzer konular söz konusu. Ve ulaşılabilirlikten kaynaklı ve sinemacılığın yerlerde oluşundan ötürü kaliteli bir yapıt ortaya konmuyor. Özenilmiyor ve havada kalıyor. İnsanlarla birlikte izlemeyi tercih ederim. Film izlerken yorumlamayı ve eleştirmeyi seviyorum. Eşlik edecek kişilerin olması beni motive ediyor. Evde film izlemeyi tercih ederim. Çünkü maliyet ve rahatlık konusunda yormuyor. Sinema filmlerinde anlatılmak istenen konu, durum ya da seyirciye aktarılması hedeflenen duygu ve his 3 saatlik bir zaman dilimine sığdırılıyor ve tüm süre boyunca bütünselliğini koruduğunda ortaya muazzam

yapıtlar çıkabiliyor. Zor ve her önüne gelenin sinema filmi yapmaması gereken özenli bir alan olduğunu düşünüyorum. Sarmaşık filmi bana daha yakın. Çünkü vermek istediği bir mesaj var ve bu mesajı daha gerçekçi bir şekilde bize sunuyor. Her iki filmde de argo ve küfrün fazla olması rahatsız edici. Fakat Sarmaşık filmindeki doğallık bunun üzerini bir nebze de olsa kapatıyor. Recep İvedik 5 filminin renkleri, ritmi ve müzikleri çok uyumlu. Sarmaşık filminde ise oyunculuklar oldukça üst düzeyde, doğallık ve gerçeklik oldukça ön planda. Çok fazla yerli sinema filmi tercih etmiyorum. Çünkü genelde tekrara düşüyor ve yaratıcılık sıfır. Drama, komedi ya da korku filmlerine yönelik benzer yapıtlar ortaya koyuyorlar. Bu da artık bir süre sonra sıkıcı hale geliyor ne yazık ki. Tabi ki destek verilmeli ve yapıtlar özgün olmalı. Her gelen yasaklar koyarsa ilerleyemeyiz. Korkmadan bir şeyler anlatılabilmeli. Ona yasak buna yasak. Bu şekilde geride kalmaya devam edeceğiz. Bizim artık çok fazla gelişime açık olmamız gerekiyor. Her türden filmler olur yeter ki özgün, faydalı bir anlatım ve duygu geçişleri sağlam olsun.

Katılımcı daha çok güncel içerikleri bünyesinde barındıran Netflix'i tercih etmesiyle birlikte herkes için popüler olan filmleri popülerlik etkisini yitirdiğinde izlediğini belirtmektedir. Bu durum izleme alışkanlıkları bakımından izleyicinin filmleri ilk çıktığı an izlemese dahi, sürekli elinin altında ihtiyacı olduğunda kullanabileceği bir platforma üye olma gereği duyması durumunu göstermektedir. Aslında sinemanın insanı insana anlatması ve insanın kendini farklı tip ve karakterlerde görme istek ve ihtiyacına sahip olduğunun da bir göstergesidir. Sarmaşık filmi kendine daha yakın bulan izleyici, filmdeki oyunculuklar, doğallık ve gerçeklik etkisinin daha ön plana çıkmasından dolayı tercih ettiğini belirtmektedir. Ayrıca, güncel yapımların birbirinin tekrarı olması ve özgün içerikler üretilmemesi de katılımcının film izleme alışkanlıkları açısından belirleyicidir.

On beşinci katılımcı: G. A., 46, Yönetici, Kadın, Ön lisans, evli

Evet kullanıyorum, Netflix. Zamanı iyi kullanmak açısından evde film izlemek benim hayatımı kolaylaştırıyor. Aile ve içerik benim için önemli. Her zaman değil ama bazen beklentimi karşılıyor. Tek izlemek daha keyifli bence. Sinemada izlemek gerçekten çok keyifli

Sinema filmi izlemek kendime kaliteli zaman ayırmak anlamına geliyor, ayrıca içeriğinde benden bir şeyler bulmak etkileyici olabiliyor. Sarmaşık daha keyifli, sonunu kestiremeden izlediğim bir film oldu. Recep İvedik bana hitap etmiyor. Her iki filmde de argo fazla bence

Aslında düşününce toplumumuzda her iki filmdeki karakterler mevcut, çok kültürlü bir ülkede yaşamak sanırım her iki tarafı da görebilmek anlamına gelebilir. Yerli sinema filmleri belki biraz daha geliştirilmesi ve çoğalması gerekir, daha çok yerli film izlemek isterim. Evet, tabii verilebilir. Daha çok yakın geçmişimizi anlatan, tarihimizi anlatan filmler çekilmeli. Popüler kültürün çok yaygın olduğu bu dönemde çocuklarımızın ve gençlerin biraz daha geliştirilmesi sinema kanalıyla sağlanabilir diye düşünüyorum.

Katılımcı sinemada film izlemenin daha keyifli olduğunu söylemesine rağmen zamanı daha iyi kullanmak adına evde Netflix kullandığını belirtmektedir. Bu açıdan baktığımızda izleme alışkanlıklarının şekillenmesinde tercihin yanı sıra mevcut durum ve şartların da belirleyiciliği ön plana çıkmaktadır. Burada sosyal yaşam ve aile olmanın getirdiği birtakım sorumluluklar bu şartların arasında karşımıza çıkmaktadır. Sarmaşık filminde olayların sonunun kestirilememesi de katılımcının Sarmaşık filmi kendine daha yakın hissetmesine neden olmuştur. Her iki filmde argonun fazla olması katılımcıyı rahatsız etmiştir. Ayrıca katılımcı popüler kültürün sinemaya olan etkisinden de rahatsız olmakla beraber çocukların ve gençlerin gelişimindeki olumsuzlukları ortadan kaldırmak adına tarihi konuların işlenmesi ve desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İzleyici özelinde baktığımızda yine sinemadaki arz-talep konusuna dikkat çekebiliriz.

On altıncı katılımcı: *P. K., 41, Teknik Ressam, Kadın, Lise, Evli*

Kullanmıyorum. Aile, sosyal medya ve içerik. Karşılıyor. Tek başıma izlemeyi seviyorum. Daha iyi odaklanabiliyorum. Evde izlemeyi tercih ederim. Boş zamanlarımı değerlendirmek, çocuklarla iyi vakit geçirmek için. İkisi de bana hitap etmiyor. Çok fazla küfür içeriyor. Hoşuma giden ya da beni etkileyen hiçbir şey yok. Film türleri konusunda yeterli değil. Destek verilmeli. Toplumun ahlak değerlerine olumlu örnek olacak filmlere destek verilmeli.

Katılımcı aile, sosyal medya ve içeriğin film seçerken belirleyici olduğunu söylemektedir. Ayrıca diğer sorulara verdiği cevaplardan katılımcının çocukları olduğunu anlamaktayız. Her iki filmde de küfür ve argonun olması katılımcının her iki filmi de kendine yakın bulmamasına neden olmaktadır. Aile kavramının ve çocuk sahibi olmanın argo ve küfür başta olmak üzere sinemadaki bazı etkenlerden dolayı yapımlara mesafeli durmayı beraberinde getirdiğini söyleyebiliriz. Yine son soruda katılımcı tarafından ahlak vurgusu yapılmakta olup, topluma ahlaki yönde olumlu etkileri olan projelere destek verilmesi savunulmuştur. Ahlak kavramının insanların beyninde oldukça farklı anlamda şekillendiğini göz önünde bulundurursak, sinemadaki arz-talep meselesinin de izleyici özelinde ne kadar dar bir alanda gerçekleşebildiğini söylemek mümkündür.

On yedinci katılımcı: *O.E., 30, Memur, Erkek, Lisans, Bekar*

Evet, Netflix kullanıyorum. Çünkü içerik olarak daha geniş olduğunu düşünüyorum. Film seçerken beni en çok etkileyen faktör türüdür. Türü bana hitap etmiyorsa, yönetmeni, oyuncularını ve diğer etkenlerin çok da fazla etkisi yoktur. Film izleme platformları ve sinemadaki filmler genelde beklentimi karşılamıyor. Çünkü günümüzde çekilen filmlerin çoğu sanat gayesinden ve estetikten uzak daha çok ticari amaçla çekiliyor. Tek başıma film izlemeyi tercih ediyorum. Çünkü tek başıma izlediğimde, filme daha çok konsantre olabiliyorum. Evde film izlemeyi tercih ediyorum. Çünkü sinema salonlarının sadece bir ticarethaneye dönüştüğünü ve sinemada film izlemenin gerektiğinden daha fazla maliyetli olduğunu düşünüyorum.

Sinema filmi izlerken kendimi filmdeki karakterlerin yerine koyuyorum ve bu sayede yaşamak isteyip de yaşayamadıklarımı, olmak istediğim karakterleri kısa bir süre de olsa kendi içimde hissedebiliyorum. Sarmaşık filmi bana daha çok hitap ediyor. Çünkü maddi bir çıkardan çok, sanat kaygısıyla çekildiğini düşünüyorum. Recep İvedik 5 filminde sürekli klişeleşmiş esprilerin olması ve basit argo kelimelerle güldürmeye çalışması beni rahatsız ediyor. Sarmaşık filminin sinema dilini ve oyunculuklarını çok beğendim. Doğallığı ve gerçekliği karşı tarafa çok iyi bir şekilde geçirebiliyor. Yerli sinema filmlerinde oyunculuk ve yönetmenlik adına bir problem görmüyorum. Fakat birbirine benzeyen senaryoların çokluğu beni rahatsız ediyor. Ağırlıklı olarak sanat filmlerine destek verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bence sanatın daha ön plana çıkması lazım.

Katılımcı daha geniş seçenek sunmasından dolayı Netflix'i tercih etmektedir. Bunun yanında sinema salonlarında film izlemektense evde izlemeyi tercih etmektedir. Nedenini ise sinema salonlarının tam anlamıyla para kazanmaya yönelik oldukça maliyetli yerler olması olarak açıklamaktadır. Ortalama maliyetleri düşündüğümüzde bir sinema bileti ve bir film izleme platformunun aylık ücreti hemen hemen birbirine yakındır. Dolayısıyla izleyicinin bir film izlemektense bir ay boyunca birçok filmi içerisinde barındıran platformları tercih etmesi daha olasıdır. Katılımcı, diğer etkenlerin tamamen etkisinden çıkarak, film seçerken izleyeceği filmin türünün yönlendirici olduğunu söylemektedir. Bu anlamda platformların izleyiciye sunduğu imkanların fazlalığı da yine tercih edilmesinde belirleyici olmaktadır. Katılımcı ısrarla ekonomik kaygılardan sıyrılıp, sanata yönelmek gerektiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda Türkiye özelinde oyunculuk ve yönetmenliklerin problemsiz olduğunu, problemin birbirini tekrarlayan senaryolarda olduğunu belirtmektedir.

On sekizinci katılımcı: *Y. A., 32, Kabin memuru, kadın, lisans, evli*

Netflix'i tercih ediyorum. İçerikleri bana daha çok hitap ediyor ve diğer platformlara göre daha popüler. Sosyal medya ve çevremdeki insanların önerileri film seçimimde önemli rol oynuyor.

Kısmen karşılıyor. Bazen filmlerde çok mantık hatalarıyla karşılaşıyorum. Bazen de sırf popüler olduğu için bir şekilde içi boş filmleri izlemek zorunda kalıyorum. Ruh halime göre tek başıma ya da kalabalık bir ortamda izlemeyi tercih ediyorum. Pandemi öncesi sinemada izlemeyi tercih ediyordum. Fakat şu an daha konforlu geldiği için evde izlemeyi tercih ediyorum.

Sinema izlemek benim için sosyalleşmek, farklı bakış açılarından bakabilmek, sosyal ve kültürel anlamda gelişebilmek anlamına geliyor. İkisi de farklı anlam ve noktalarda bana hitap ediyor. Günlük hayatın yoğunluğundan kurtulup gülmek istediğimde Recep İvedik, düşünmeye ve sanata ihtiyacım olduğunda da Sarmaşık'ı tercih ederim. Sarmaşık filminin çok yavaş akması beni rahatsız etti. Her iki film de kendi izleyici kitlesi özelinde izlenmeye değer filmler. Yerli sinema filmleri maddi ve manevi olarak daha fazla desteklenmeli. Sinema, halkın her kesiminden herkesin kolayca ulaşabileceği bir sanat haline gelmeli. Kesinlikle evet. Bütçesi daha düşük olan filmler reklam ve gişe garantileriyle desteklenmesi gerekiyor.

Katılımcı film seçerken en çok etkileyen faktörün sosyal medya olduğunu belirtmektedir. Diğer bir soruya verdiği cevapta ise bazen sırf popüler olduğu için hoşuna gitmeyen filmleri izlediğini de söylemektedir. Burada yine sosyal medyanın yönlendirici gücünün film izleme alışkanlıkları üzerindeki etkisini açıkça görmekteyiz. Pazarlama aşamasında hedef kitle belirlerken yapımcıların sosyal medya kullanıcıları üzerinde de yoğun çalıştığını bu sayede görmek mümkün olabilir. Çünkü günümüzde yol kenarındaki bir afişten çok her an yanımızda olan cep telefonu aracılığıyla herhangi bir filmin varlığından haberdar olmak daha olası bir durum haline gelmiştir. Pandemi öncesi ve sonrasında farklılık gösteren sosyal alışkanlıklar izleyici özelinde sinema üzerindeki etkisini de göstermektedir. Katılımcının her iki filmi de ruh haline göre kendine yakın bulması, izleyicinin aslında insana dair olan her şeye sıcak baktığını fakat izleme alışkanlığında sosyal hayatın olumlu ya da olumsuz etkilerinin izlerinin yönlendirici olduğunu göstermektedir.

On dokuzuncu katılımcı: C.K., 29, Memur, Erkek, Lisans, Bekar

Ücretli bir film izleme platformu kullanmıyorum. Film seçerken genellikle sinema konusunda bilgi sahibi olan çevremden ve sosyal medyadan etkileniyorum. Başarılı kariyere sahip yerli yönetmenlerin yeni sanat filmleri merak unsuru oluştururken; reklamlar da gişe filmleri hakkında merak oluşturabiliyor. Film izleme platformları ve sinemalar şu dönemde beklentimi karşılamıyor çünkü, Türk Sineması niteliksiz ucuz komedi türündeki gişe filmleri ile az izlenen arthouse türü filmler arasında sıkışmış durumda. Sosyal bir aktivite olarak gördüğüm için filmleri insanlarla izlemeyi tercih ederim. İnsanlarla birlikte sosyal bir ortamda film izlemeyi sevdiğim için sinemaya gitmeyi tercih ederim. Film izlemek temelde eğlenmeyi ifade ederken; özelde ise insan doğasında var olan çeşitli duyguların yönetmenin hayal gücü filtresinden geçerek sinema perdesinde yansımaları ifade eder. Bu iki film arasından *Sarmaşık* daha çok hitap ediyor çünkü, güçlü metaforlar kullanarak sosyolojik ve ideolojik anlamda gerçek bir ülke ve toplum eleştirisi yaparken diğer film *Recep İvedik 5* gerçeklikten uzak, milliyetçilik sosu ile süslenmeye çalışılan bir ucuz komedi görüntüsü vermektedir. *Sarmaşık* kaliteli bir film olmasına rağmen bu tarz tipik sanat filmlerinde kullanılan metaforlar ile daha derin ve karmaşık hikayeleri anlayabilmek için belirli bir düzeyde sinema kültürü ve birikimi olması gerekir. *Recep İvedik 5* de gişede başarılı olmasına rağmen içeriğinde o kadar okumuş, makam sahibi kişiler varken *Recep*'in kafilenin başına geçmesi, *Recep*'in okumuş kişileri sürekli aşağılaması ve koskoca Türk kafilesinin *Recep* ve kamyoncu arkadaşlarına kalması gerçeklikten uzak olumsuz durumlara örnek oluşturmaktadır. *Sarmaşık* filmi gemi metaforu kullanarak gerçek bir ülke eleştirisi yapmaktadır. Filmdeki her karakter toplumun bir sınıfını temsil etmektedir. Filmde anlatılmak istenen direkt olarak anlatılmak yerine bir hikayenin içinde dolaylı olarak anlatılır. Olay örgüsünün sonunda da film kesin bir sonla bitmemektedir. Filmin sonu izleyicinin hayal gücüne bırakılmıştır. *Recep İvedik 5* filminde ise *Recep* bazı yarışmalarda hileye başvurmuştur. Bunu da küçük bir toplum eleştirisi olarak yorumlayabiliriz. Yerli sinema 2004-2007 arasında altın dönemini yaşadı. Bu dönemde birçok ana akım film çekildi. Bu filmler hem gişedeki seyirciye hitap ederken hem de belirli bir kalite ve niteliğe sahipti. Daha sonra *Recep İvedik* fenomeni sinema sahnesine çıkıp gişe rekorları kırarak bütün algoritmayı alt üst edince bunun kopyaları da türemeye başladı ve o dönem ortayı bulan yerli sinema sonrasında ucuz komedi filmleri ile arthouse filmler arasına sıkıştı. Kültür Bakanlığı *Sarmaşık* gibi nitelikli sanat filmlerine destek vermelidir çünkü bu filmlerin gişe kaygısı yoktur ve bu filmleri

çekebilmek maliyetlidir, belirli bir bütçe ister. Aynı zamanda böyle yetenekli yönetmenler bizi uluslararası alanda başarıyla teslim edip ülke tanıtımına da katkıda bulunabilir.

Katılımcı farklı türdeki filmleri, farklı etkenler aracılığıyla izlemeyi tercih ettiğini belirtmektedir. Daha çok sanat filmlerini çevresinin etkisiyle izlerken, reklamlar aracılığıyla da gişe filmlerinden haberdar olduğunu söylemektedir. Bu çerçevede yine gişe filmlerinin yapımcılarının nasıl bir reklam ve pazarlama stratejilerinin olduğunu, sanat filmlerinin ise bütçe yetersizliğinden kaynaklı daha çok takip eden insanlar aracılığıyla bilinirlik kazandığını görmekteyiz. Katılımcı iki filmde daha çok Sarmaşık'ın kendine yakın olduğunu ifade etmekle birlikte, bu tür filmlerin izleyiciyi yoracak ve belli bir bilgi birikimini gerektiren zorluklarından da bahsetmektedir. Tam da bu anlamda Türkiye'de sinemanın son dönemde basit güldürülerle ağır sanat filmleri arasına sıkışmış olması da katılımcı özelinde beklentinin her ikisinden ziyade daha geniş bir alanda olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca film çekmenin maliyetli bir iş olmasından ötürü katılımcı, sanat filmlerine daha fazla destek verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Yirminci katılımcı: *D. G., 43, Kamu Çalışanı, Erkek, Lise, Evli*

Netflix kullanıyorum. Çevre, içerik ve yönetmen etkili oluyor. Beklentilerimi karşılıyor. Platformlardaki filmlere istediğim anda ulaşabilmem büyük bir kolaylık sağlıyor. Sinemalardaki filmlere erişmem daha zor. Tek başıma izlemeyi tercih ederim. Bu sayede, izlediğim filme daha kolay konsantre olabiliyorum. Sinemada güncel filmleri anlık takip etmek tercihimdir. Fakat yeterli zamanım olmadığı için çok fazla gerçekleştiremiyorum. Film bittiği zaman eğer filmi beğendiysen doyduğumu hissediyorum. Her iki filmi izlediğimde de kendimden ve çevremden bir şeyler buldum. Sarmaşık'da bazı gerçeklerle yüzleşmek duygusal anlamda rahatsız ettiği söylenebilir. Örneğin: İnsanların mecbur kaldığında haklı olduğu halde güce karşı duramaması rahatsız ediyor. Recep İvedik'de ise kaba bir insanın ruhu ve niyeti ne kadar iyi olursa olsun, tavırlarının kaba olması beni rahatsız etti. Her iki filmde de bulunan direniş ve başkaldırı hoşuma gitti. Yerli sinema kendi içerisinde bir tarz

oluşturmuş ve kalıpların dışına çıkamamaktadır. Evet, sinema filmlerine yapılan desteği doğru buluyorum. Bence bu destek artarak devam etmeli. Türk Sineması'na yenilik getirecek, kalıpların dışında özgün senaryolara destek verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Katılımcı sinema salonunda film izlemeyi tercih etmekle birlikte buna zamanı olmadığını ve evde Netflix kullandığını belirtmektedir. Her iki filmde de kendisinden ve çevresinden bir şeyler bulunduğunu söylemektedir. Her iki filmde de izleyiciye göre direniş ve başkaldırının ön plana çıkıyor olması izleyicide olumlu bir etki bırakmıştır. Burada farklı türdeki filmlerin içeriklerinde bulunan ortak ya da benzer bir olay veya temanın aynı izleyicide olumlu etkiler bıraktığını söylemek mümkündür. Diğer taraftan katılımcı, Türkiye'de sinemanın bazı kalıplar arasına sıkışmış olduğunu ve özgün eserler üretilmesi gerektiğini de savunmaktadır. Son zamanlarda oldukça fazla sinema filmi çekilmesi, platformlarda ve sinemalarda birçok filmin var olduğunu düşündüğümüzde, katılımcının bu şikâyeti izleyicinin de sıkışmışlığını, yeni arayışlar içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

7. SONUÇ

Dünyadaki küresel değişimler ve gelişmeler ışığında teknolojinin gelişmesi ve teknolojiye ulaşımın daha kolay olması, ekonomik gelişmeler, sosyal yapılarıdaki değişimlerle beraber popüler kültür, tüm dünyada gösterdiği varlığıyla birlikte Türkiye’de de etkisini birçok alanda göstermektedir. Edebiyat, müzik, tiyatro gibi sanat dallarının yanı sıra sinema da popüler kültürden oldukça etkilenmektedir. Bu durum toplum içerisinde bulunan insanların film izleme alışkanlıklarını da etkilemekte ve mevcut durumda farklı izleme alışkanlıklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle son yıllarda teknolojik gelişmeler sinemanın, sadece sinema salonlarında değil, teknolojik imkanların olduğu her yerde tüketilmesi imkanını insanlara sunmaktadır. Buna örnek olarak ücretli film izleme platformlarının ortaya çıkmasıyla birlikte izleyici istediği türde yapımları içerisinde bulunduran ücretli film izleme platformlarından faydalanırken gittiği her ortamda istediği anda bir nevi kendi sinema salonunu oluşturma özgürlüğüne kavuşmaktadır. Bu gelişmeler aynı zamanda izleyiciye mevcut bulunan birçok ücretli platformdan istediğine üye olurken hem platformlar arası hem de platformların kendi içerisinde seçme şansı vermektedir. Hal böyle olunca da tüketim daha kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra bahsettiğimiz platformların aylık üyelik ücretlerinin ortalama bir sinema biletiyle benzer miktarlarda olması da ekonomik anlamda izleyiciyi rahatlatmaktadır. Bu durum, bu platformların sinema salonlarından ziyade daha tercih edilir olması gerçeğiyle sinemayı yüzleştirmektedir. İzleyicinin seçme şansının oldukça fazla olduğu bir dönemde platformların da kendi aralarında farklı özellikleriyle ön plana çıktığını ve hatta her platformun kendi içerisinde bile çok geniş bir yelpazede içerik sunduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla popüler kültürün buralardaki varlığı da bahsettiğimiz yapıların sayısı ve kendi içerisinde barındırdığı film yelpazesinin genişlemesiyle hacmini artırarak izleyici karşısında kendini göstermektedir. Instagram başta olmak üzere sosyal medya kullanımının oldukça yaygınlaşması ve hatta okuma yazma çağına gelmemiş bireylerin bile bir şekilde sosyal medya kullanıyor olmaları üretilen tüm bu sinema filmlerinin pazarlanması aşamasında da yapımcılara yeni ve farklı kapılar açmaktadır. Örneğin, yol kenarındaki bir billboard reklamıyla, Instagram uygulamasında paylaşılan bir reklamı ele aldığımızda, günün her saati insanların yanında olan ve anında bilgiye ulaşılabilmesine imkân sağlayan akıllı cep telefonları vasıtasıyla Instagram reklamının daha ilgi çekici ve yönlendirici olması, sinema filmleri özelinde daha mümkün görünmektedir. Sosyal medyada bu ortamı sağlayabilmek

için de her yerde olduğu gibi ekonomik güce ihtiyaç olmaktadır. Burada yine sinema özelinde baktığımızda belli bir bütçeye sahip büyük yatırımların çok daha ön plana çıkmaları ve oldukça fazla gişe gelirlerine sahip olmaları kaçınılmaz bir gerçektir. Daha az bütçelerle sanat kaygısı güdülen filmlerin de doğal olarak daha az izlenme sayılarına sahip oldukları beklenmektedir. Bu anlamda, yapılan çalışmada Türkiye’de gişe rekorları kıran Togan Gökbakar’ın yönetmenliğini yaptığı Recep İvedik 5 filmi ve daha az bütçelerle çekilen, bunun yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı’ndan maddi destek alan yönetmenliğini Tolga Karaçelik’in üstlendiği Sarmaşık filmi farklı yaş, cinsiyet, meslek ve medeni duruma sahip insanlardan oluşan yirmi kişilik bir katılımcı grubuna izletilmiş ve katılımcılara, izleme alışkanlıklarını belirleyen bazı faktörlerle ilgili sorular sorulmuştur. Sorulan bu sorular bu yirmi katılımcı özelinde katılımcıların film seçerken etkisi altında kaldıkları belirleyici noktalar üzerine oluşturulmuştur. İzleyicilerin verdikleri cevaplar ışığında her iki filmde en az birini kendisine yakın gören katılımcıların oranı oldukça fazladır. (Bu durum özellikle ücretli film izleme platformlarının sundukları içeriklerin sınırlarını düşündüğümüzde, izleyicinin isteklerinin platform içerisinde sınırlandırılabileneceğini ve izleyiciye sınırlı bir yelpaze içerisinden seçme şansı verildiğinde dahi izleyici tarafından bir yapıma ilgi duyulabileceğini göstermektedir.) Katılımcıların çoğunun Netflix uygulamasını tercih etmelerinde temel nedenin farklı reklam çalışmalarıyla birlikte daha popüler olması ve geniş bir film ağına sahip olmasını söyleyebiliriz. Bunu söylerken, katılımcılardan gelen cevaplar doğrultusunda sanat filmlerinin ve sanat kaygısının önemini dile getiren katılımcıların bile Netflix’i tercih ettiğini göz ardı edemeyiz. İçerisinde daha çok düşük bütçeli ve sanat filmlerini barındıran MUBI adlı platformdan katılımcılardan hiçbirinin bahsetmemesi gözden kaçmamaktadır. İçerisinde daha çok popüler yapımların bulunduğu Netflix platformunun bu kadar ön plana çıkması ve sanat vurgusu yapan katılımcılar tarafından tercih edilmesi aslında izleyicinin de verdiği cevaplar arasında geliştiğini göstermektedir. Burada yine Netflix’in popüler olma sürecindeki başarılı reklam çalışmaları karşımıza bu şekilde sonuçlar çıkarmaktadır. Her iki filmde de küfür ve argonun kullanılması da katılımcılar üzerinde olumsuz etki yaratabildiği gibi bazı katılımcıları hiç rahatsız etmemiştir. Ayrıca her iki filmde birinde bulunan argo ve küfür izleyiciyi rahatsız ederken, diğer filmde rahatsız etmemiştir. Bu durum da yine izleyicinin izleme alışkanlıkları çerçevesinde değerlendirilmeli ve özellikle tür, oyuncular, yönetmen, popülerlik gibi etkenlerden dolayı izleyicinin bazı olumsuzlukları görmediğini söylemek mümkündür. Popüler sinema ve sanat sinemasını tercih eden ve kendi içlerinde de farklı özellikler barındıran iki farklı grup aslında Türkiye özelinde de çok farklı izleme alışkanlıklarının ve

izleyici kitlesinin var olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla oldukça büyük bir evren içerisinde arz-talep doğrultusunda birbirinden çok farklı kitlelere hitap edecek yapımların varlığı ve geleceği de sinemanın geleceği konusunda bilgi vermektedir.

Son yıllarda Türkiye özelinde, teknoloji ve ekonomideki mevcut durumlarla beraber yapımların sayısı oldukça artmış ve hatta dış piyasaya yönelik film ihracatı hamlesinde bulunulmuştur. Bu gelişmeler sinema sektörünün büyümesini ve sektörden daha fazla gelir elde edilmesini sağlamıştır. Elde edilen gelirler yeni yapımları beraberinde getirmiş ve gittikçe büyüyen bir yapı oluşturmuştur. Üretilen ve büyük kazançlar sağlanan bu yapımların çoğunun popüler kültürün etkisinde genellikle güncel konu ve diğer bileşenleri içerisinde bulunduran yapımlar olması önemli bir noktadır. Popüler kültürün toplum üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri tartışırken, popüler kültür altında üretilen yapımların sinemaya olan katkıları da göz ardı edilemez. Yapımların sayısının fazlalığı teknik anlamda tüm sinema bileşenlerini geliştirirken, maddi olarak da devlet vasıtasıyla düşük bütçeli yapımları ayağa kaldırmakta ve yeni sinemacıların ve bakış açılarının topluma kazandırılmasına destek olmaktadır.

Rüsum gelirleri 2001 yılında çıkarılan 4029 sayılı Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun yürürlüğe girene kadar Sinema ve Müzik Sanatı Destekleme Fonu adındaki bir fonda birikmekteydi. Bugün ise 5101 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü'ne gelir olarak kaydedilmektedir. Mevzuata göre brüt sinema bilet gelirinin %10'u rüsum (eğlence vergisi) olarak kesilir. Bu miktarın %75'i bakanlığa gelir olarak kaydedilir. Buna göre rüsum geliri olarak 2004 yılında yaklaşık 5.960.000 YTL, 2005 yılında yaklaşık 6.200.000 YTL, 2006 yılında ise yaklaşık 14.055.000 YTL bakanlığa kaydedilmiştir. Bu gelirlerden 2002-2005 yılları arasında 13 milyon YTL sinema sektörüne destek olarak aktarılmıştır. (Hakan Erkalıç)

Verilerin eski tarihli olmasına rağmen bu durum pandemiye kadar devam etmiş, pandemi dönemine özel rüsum vergisinde sıfırlamaya gidilmiştir. Fakat bu geçici bir durum olmakla beraber, günümüzde rüsum vergisi alınmaya devam edilmektedir. Böylelikle her türden, farklı bütçelere sahip sinema filmlerinden bir fon oluşturulmuş ve bakanlığın uygun gördüğü sinemayı geliştirecek yapımlara destek verilmeye devam edilmektedir. Bu durum, bir popüler kültür eleştirisi yaparken, popüler kültür ürünlerinin dolaylı yoldan da olsa sanatın ve sinemanın varlığını sürdürmesine katkıda bulunmaya yardımcı olmaktadır.

“Fiske’ye göre parlementer demokrasi ile halkın gündelik hayat dokusu arasındaki mesafe yüzünden siyasal alana katılımın yolu popüler ürünlerin yaratıcı kullanımından geçmektedir.” (Stevenson, 2015:156)

“Hem Fiske hem de Certeau erken dönem Frankfurt Okulu’nun sunduğu türden, tüketicilerin ürünü kendilerine benzetmeleri yerine, tüketicinin gittikçe ürüne benzediğini varsayan kültür teorilerine mesafeli durma çabasındadırlar.” (Stevenson, 2015:153)

Fiske, popüler kültürü toplumun kendisinin oluşturduğunu ve yukarıdan bir dayatma olmadığını, siyasal alana geçişin şartının da popüler kültür ürünlerini doğru kullanmak olduğunu söylemektedir. Fiske’nin bu görüşünden farklı olarak bu çalışmada söylenmek istenen, Türkiye’de belli bir dönem ve şartlar içerisinde popüler kültürün topluma olan olumsuz etkilerinin eleştirilmesinin yanında sinemadaki olumlu bir yönü bağlamında yerelde mevcut olan durum tespiti yapmaktır. Dolayısıyla popüler kültürün tüketilmesi gerektiğinden ziyade mevcut durumda olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koymak esastır.

KAYNAKLAR

- Horkheimer, M., (1999), *Geleneksel ve Eleştirel Kuram*, (T. Mustafa, çev.) Yapı Kredi Yayınları, 492.
- Adorno, T. W., (2007), *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*, (Ü. Nihat, çev.) İletişim Yayınları, 56, 58, 65, 69.
- Özçetin, B., (2018), *Kitle İletişim Kuramları Kavramlar*, Okullar, Modeller, İletişim Yayınları, 208, 212.
- Stevenson, N., (2015), *Medya Kültürleri Sosyal Teori ve Kitle İletişimi*, (O. Göze, A. Barış Engin, çev.) Ütopya Yayınevi, 153, 156.
- Erkılıç, H., (2016), “*Sinema Politikaları Çerçevesinde Filmlere Sağlanan Devlet Desteği*”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, sayı:33.
- Genel Türkçe Sözlük [Çevrimiçi] / yaz. Türk Dil Kurumu. – 9.10.2023. - <https://sozluk.gov.tr>.
- Telif Hakları Genel Müdürlüğü Verileri [Çevrimiçi] / yaz. T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı. - 6 1 2020. - 8 12 2023. - <https://basin.ktb.gov.tr/TR-281016/2020-yilinda-600-bine-yakin-korsan-materyal-ele-gecirildi.html>.
- Mazıcı N., *Türk Sineması'nın 100. Yılına Armağan*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, 2015.